

76 והשבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם

מן עלויהון, בגין דלא ישלוט בהון שרבא ושמשא ואף לא מברא וברדא, וחד מלרע להון, די הוה מסוכר יתהון היכמא דמסוכר תורבנא ית ינקא בעטפיה, וחד הוה רהיט קדמיהון מהלך תלתא יומין, למפכא טוריא ולמדלי מישריא, וקטל כל חיון קלן ועקרפין די במדברא, והוה מאליל להון אתר פשר למבת, בגין דהוו עסקין באולפן אורייתא, דאתיהיבת להון ביד ימינא דיי: ופתר בן אתאמר למשה בנבואה מן קדם יי, למשלח רש"י

מוריד להם מן ושלו, כל זה אני זוכרת עמה צלומי, וחולה לאהצמו: (ו) השבעתי אתכם. אתם האומות: בצבאות או באילות. שמהו הפקר ומאכל כלמים ואילים: אם תעירו ואם תעוררו את האהבה.

מצודת דוד

להשים שמאלו תחת ראשי. ותחבקני ימינו דרך אהבה וחיבה. והנמשל הוא כי תאמר כנסת ישראל הן מאוד תאבתי להשרות בי שכינתו כמאז: (ז) השבעתי. חזרה פניה כלפי הנערות, ותאמר להן אתן בנות ירושלים השבעתי אתכם להיות דומות לצבאות או לאילות השדה,

ספורנו

זן ובכן השבעתי אתכם בנות ירושלים. השבעתי בהודיעי שחולת אהבה אני: אם תעירו. אותה להתפלל: ואם תעוררו

ראשון לציון

לו לתלות הענין בו, ויאמר ואחבק ימינו. הטעם הוא תמצא כי יש ב' בחינות לומדי התורה, האחד היא שקובעים עתים לתורה, והב' שלומדים כל היום עד אשר אם יבטלו זמן מה התורה תשיחהו אפילו שיחתו היא תורה, ואין נפשו מתישבת עליו כל עוד שאינו לומד באהבתה ישגה חמיר, וזה יורה כי התורה אינה מניחתו לחזור פנים ממנה באהבתה אותו. לזה אמר וימינו שהיא התורה תחבקני, וזה יגיד על רוב האהבה שיש לו בה עד שהיא מחזרת אחריו:

(ו) השבעתי אתכם בנות וגו'. להיות שקדם לומר

מדרשי חז"ל

לראשי זו ציצית וק"ש, וימינו תחבקני זו תפלין ותפלה. ד"א שמאלו תחת לראשי זו סוכה, זו מזוזה, וימינו תחבקני זה ענן שכינה לעתיד לבא, הדא הוא דכתיב לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך, מי יאיר לך והיה לך ה' לאור עולם. (שם).

(ז) השבעתי אתכם. ר' יוסי ב"ר חנינא אמר: שתי שבועות יש כאן, אחת לישראל ואחת לאומות העולם. השביע לישראל שלא ימרדו בעול המלכות, והשביע לאומה"ע שלא יקשו עולם על ישראל, שאם עושין כן הם גורמין לקץ לבא שלא בעונתו. רבי חלבו אמר: ד' שבועות יש כאן, השביע לישראל שלא ימרדו במלכות, ושלא ידחקו את הקץ, ושלא יגלו מסטורין שלהם לאוה"ע, ושלא יעלו חומה מן הגולה. אם כן למה מלך

השבעתי אתכם וגו'. אמר רב יהודה, כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה, שנא' השבעתי אתכם וגו' ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. (כתובות קיא.).

בצבאות וגו'. א"ר אלעזר: אמר להם הקב"ה לישראל, אם אתם מקיימין את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את כשרכם כצבאות וכאילות השדה. (כתובות קיא.).

בצבאות. בשתי צבאות, בצבא של מעלה ובצבא של מטה, ואיזה זה, זה בשמים ובארץ. ד"א באבות ובאמהות, מאי משמע, צבאות שעשו הם צביוני ועשיתי צביוני כם. מהו בצבאות או באילות השדה, במילה, מאי משמע, בצבא שיש בה אות, או באילות השדה ששופכין דמם כדם צבי ואיל. (שהש"ר).

בצבאות וגו'. רבנן אמרי: השביען בדרו של שמד. מאי

אונדיון לאללא ית ארעא, וכד תבו מלאללא אפיקו שום ביש על א בפומיה וכן אמר, אשבע וכלא תזידון למסק לארע קרבא לממת מנו משרית עד לא מטא קצא, ונפלו ארבעין שנין, ובתר בן

שנינו לדודי לשנותה ולהם להסתמות אמריכם: עד שתד תקועה צלבי והוא חפץ צי: עד שהמלך נמקיננו, צעוד שהמלך נ חס תשניאו, כמו ויהי ערך, לערך (דניאל ד טו): ואם תעו השדה, קלני"ר צלע"ו. יס מדנ מתישבים על סדר הדברים, נ שלמה ודובר על יליאת מלך

מצודת צי

התעוררות, וכפל המלה

אלי מעצמה, רוצה לומר כל עו וכאומרת אבל אחר שתשוב האו צורך אז אל השבועה. והנמשל אשר כל עוד שלא שבה אלי א בעיניו ולעורר אליכם אהבתו ל: כמו במשל: (ח) קול דודי. והגו

את האהבה, של דודי לרחם עלי:

ענין הצער שיש לבני עמינו, השעה הגם שיסבלו היסורין, ויראו כי ה' מעלים עין מהם ל

או באילות השדה ששופכין דמן הצבי ואיל, הדא הוא דכתיב כי (שם).

את האהבה וגו'. איזו אהבה, ו שאהב יצחק את עשו, ומהו עד שה של זקן, ורבי ברכיה אומר: אהבה ומהו עד שתחפץ עד שתחפץ (שהש"ר).

עד שתחפץ. לבשמחמחמח

מסחרן להון
ארבע רוחי
דלא ישלום
בישא, וחד
וחד מלרע
הוה רהיט
קלו ועקרפין
פן אוריינתא,
למשלח

אחס האומות:
את האהבה.

נקבות הצבאים:
ועוררו. מלשון

לאילות השדה,

ל: ואם תעוררו

יגו. הטעם הוא
רה, האחד היא
ם כל היום עד
זו אפילו שיתחו
כל עוד שאינו
כי התורה אינה
אוהו. לזה אמר
יגיד על רוב
זרת אחריו:
ות שקדם לומר

כל העולה מבבל
וי אחכם וגו' ואם
זנבות קיא).
נב"ה לישראל, אם
לאו אני מתיר את
תנבות קיא).
זעלה ובצבא של
באבות ובאמהות,
עשיתי צביוני כם.
מאי משמע, בצבא
כין דמם כדם צבי

תרגום

שיר השירים ב

לו

אונדין לאללא ית ארעא, תעוררו את האהבה עד שתחפץ: ס ח קול
וכד תבו מלאללא

אפיקו שום ביש על ארעא דישראל, ואתעפבו ארבעין שנין במדברא, פתח משה
בפומיה וכן אמר, אשבעית יתכון פגשתא דישראל בני צבאות, ובתקפי ארעא דישראל
דלא תזידון למסק לארעא דבגעו, עד דיהי רעוא מן קדם יי, ויסופון פל דרא אנשי
קרבא לממת מוגו משריתא, היכמא דזרו אחיכון פני אפרים דנפקו תלתין שנין ממצרים
עד לא מטא קצא, ונפלו פיד פלשתאי דיתבין בגת, וקטלו יתהון, אלהן אורכו עד זמן
ארבעין שנין, ובתר פן יעלון בניכון ויחסנון יתה: האמר שלמה מלכא, בעדן דהו
רש"י

והמשכן וציאת הארץ וציאת הבחירה וגלות צבל וציאת
צית שני וחורבנו: (ח) קול דודי. חוזר המשורר על
הראשונות כאלם שקילר דנריו וחוזר ואומר, לא
אמרתי לפניכם ראשית הדברים, הוא התחיל ואמר
הציאתי המלך חדריו ולא סיפר היאך פקדם צמלרים
צלשון חיבה, ועכשיו חוזר ואומר משיכה זו שאמרתי
לכם שמטכני דודי ורלתי אחריו כן היתה, נושא
הייתי אומרת לגאולה עד מוס ארבע מאות שנה
שנאמרו צין הנמרים (בראשית טו יג): קול דודי

שני לדודי לנסותה ולהתליפה ולבקש ממני
להתפתות אחריכם: עד שתחפץ. צבל עוד שהיא
מקועה צלבי והוא חפץ צי: עד שתחפץ. כמו עד
שהמלך במסיצו, צעוד שהמלך במסיצו: אם תעירו.
אם תשיאלו, כמו ויהי ערך (ש"א כח טו), ופשרה
לערך (דניאל ד טו): ואם תעוררו. כמו העורר על
השדה, קלני"ר צלע"ו. יש מדרשי אגדה רבים ואינם
מחיישים על סדר הדברים, כי רואה אני שנתמצא
שלמה ודיבר על יציאת הנמרים ועל מתן תורה

מצודת דוד

מצודת ציון

להיות להפקר ולמאכל כמותן. אם תעוררו אליכן
אהבת החשוק ההוא עד שתהיה האהבה נחפצת לשוכ
אלי מעצמה, רוצה לומר כל עוד שלא שבה האהבה מעצמה אל תמאסו אותי בעיניו לעורר האהבה אליכן.
וכאומרת אבל אחר שתשוב האהבה הנה לא יהיה לאל ידכן להמאיס אותי בעיניו ולעורר האהבה אליכם, ואין
צורך אז אל השבועה. והנמשל הוא לומר כאילו כנסת ישראל השביעה את העובדי כוכבים ומזלות, ותאמר
אשר כל עוד שלא שבה אלי אהבת המקום ברוך הוא מעצמה, שלא תכריחוני לעבור על דת להמאיס אותי
בעיניו ולעורר אליכם אהבתו להמשיל אתכם עלי עד עולם לבל אצא מתחת ידכם, וכאומרת אבל אחר וכי
כמו במשל: (ח) קול דודי. והנה מהר תשוב האהבה למקומה, וכאילו נשמע קול צעדי דודי. והנה כאילו הוא

התעוררות, וכפל המלה לחזק הענין:

מפורנו

את האהבה, של דודי לרחם עלי: עד שתחפץ. בזכות הדור או לקץ הימין: חן קול דודי הנה זה בא. אומרת עדת ה'

ראשון לציון

ענין הצער שיש לבני עמינו, מזהירים שלא ידחקו
השעה הגם שישכלו היסורין, ויהיו עוסקים בתורה
ויראו כי ה' מעלים עין מהם לא יעוררו האהבה, כי

מדרשי חז"ל

[וטמ"ך ליה קול דודי הנה זה בא]. (שם).
(ח) קול דודי. קול דודי זה מלך המשיח, בשעה שהוא
אומר בחדש הזה אתם נגאלין, אומרים לו והלא כבר
נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות, הוא משיבן,
אחד מכס גולה לברברי ואחד לברטניא ודומה כמו
שגליתם כולכם, ולא עוד אלא שהמלכות הזאת מכתבת
טירוניא מכל העולם מכל אומה ואומה כותי אחד או
ברברי אחד בא ומשעבד בכם ודומה כאלו נשתעבדתם

או באילות השדה ששופכין דמן על קדושת שמי כדם
הצבי ואיל, הדא הוא דכתיב כי עליך הורגנו כל היום.
(שם)
את האהבה וגו'. איוו אהבה, רבי יודן אומר: אהבה
שאהב יצחק את עשו, ומהו עד שתחפץ עד שנעשה חפצו
של זקן, ורבי ברכיה אומר: אהבה שאהב הקב"ה לישראל,
ומהו עד שתחפץ עד שתחפץ מלכות של מעלה.
(שהש"ר).

שאינן לה בידי כלום, ויש לו. או יש לי בידך, ואין לו.
וכיוצא בה שהן שבועות שבין אדם לחבירו, שנאמר (שמות כב) שבעת ה' תהיה בין שניהם וגו'. ויש בזה שתי תועליות לשני ענינים, כשנזקק שלא נשבע בשקר, האחד שבטל השקר, והשני שהעמיד האמת כשימנע שלא יגזל ממון חברו, נמצאת תועלת לשני ענינים אלה באסור שבועה לשקר. והתזכרה לבטלה היא כגון הנשבע ללא צורך על דבר ידוע, כגון הנשבע על עמוד של שיש שהוא של שיש ולא היה צריך לכך. ובכלל זה להזכיר שמו בדברי הכל וריק. והצורך לאסור להם דבר זה לפי שהוא קרוב להיותו ראוי לעשותו באהבתו את שם קדשו ויהיה דומה בעיניו כמו שמזכיר אהביו תמיד לצורך ושלא לצורך בכל עת ובכל שעה. וכן הוא אומר (משלי ה) באהבתה תשגה תמיד, ופרוש תשגה כמו תהגה. ולכך הצורך לאסור להם שלא לעשות דבר זה ושלא ישא שמו כי אם לצורך על האמת. ויש בזה רמז למה שאמר הפתוב (שם כז) מכרף רעהו בקול גדול וגו'. וכן מה שאמר (בבא בתרא קסד) לעולם אל יספר אדם בשבתו של חברו יותר מדאי. ואין ספק כי זה נאמר על המכרף ועל המספר השבח ללא צורך. ודע כי כל זמן שאדם מחשב בתוך לבו שמו של הקדוש ברוך הוא או אחד מנפלאותיו, יש לפניו התעוררות כפי מחשבת מעלת החושב, וזה שאמר הפתוב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו'. וכשהתעוררות ההיא מתעורר על דבר ריק במה יברכהו, והוא ראוי אל ההפך. וקרוב לענין זה מה שאמר הפתוב (שיר השירים ב) אם

גית ספר
גשית כד)
מר (דברי
שבועה
את שם
היה, אין
יי מספר
יות שיש
ה, והיה
יה נשבע
יה נושא
שא אסור
רת שמות
מותם על
הם הייתי
זה נקיטת
יני ענינים.
תפלין או
אוחז אבר
של תורה,
הא כנגדה
אפתבתי.
ה לבטלה.
ון שבועה

ספר האמונה והבטחון אברהם ל"ן

הוצא מן כלי ימי קס"ז במסד אצני זר

5

תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. ואם לא היה כח באדם לעורר הדברים לא היה משביעם שלא לעשות. ופרוש עד שתחפץ, עד שתצא מן הכח אל הפעל, כלומר לא תעירו עצמכם, שכן מצינו לשון עוררות בדור אף על פי שהוא מבנין הפעיל, כמו (תהלים לה) העירה והקיצה למשפטי. לא התעוררות האהבה עד שיהיה שם הדבר הראוי שיהיה התעוררות בזה על ידו. זהו עד שתחפץ, שתעשה חפץ על ידי הסבה תהיא, מלשון רבותינו ז"ל (שבועות לח) לאנקוטי חפצא בידיה, כלומר כלי. והרבה כמו זה בלשון גמרא. L

ובמדרש רבי יודן ורבי ברכיה, רבי יודן אמר את האהבה שאהב יצחק את עשו שנאמר (בראשית כה) ויאהב יצחק את עשו. מהו עד שתחפץ, עד שנעשה חפצו של זקן. רבי ברכיה אמר האהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את ישראל שנאמר (מלאכי א) אהבתי אתכם אמר ה'. עד שתחפץ, מלכות של מעלה לכשתחפץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאם בקולי קולות ולא מעכב עד שתחפץ. ומחלקת רבי ברכיה עם רבי יודן לפי שלא הזכיר הכתוב עוררות זו אם להפסיקה או להוסיף עליה. רבי יודן מפרש להפסיקה, האהבה, הנפש האוכלת. והראיה כי ציד בפיו. ולפי שנשמע לרבי יודן שהוא להפסיק, לכן אמר עד שנעשה חפצו של זקן, כלומר שיכלו עונותיהן של ישראל בגלות. ורבי ברכיה מפרש להוסיף בה. ופרוש האהבה זו פנסת ישראל, עד שתחפץ, מדת הדין. ולשון

שבועה גזור מלשון שבועה. ונמצא ומכרת, כמו (בראשית כט) מלא שבועה חג שבועת ימים, שהוא אצלי כאלו (שמות כב) שבועת ה' תהיה בין שנינו (ישעיה מה) בי נשבועתי, (שמות לג) ועל פן אמרו (שבועות לט) שפל ודבור זה מפיו של הקדוש

זכור את יום השבת לקדשו, ו (שבועות כ) זכור ושמור בדבורו

זכור לזכר ושמור לנקבה. וכתוב תשמרו, לא אמר שבת אלא שבת זכר ונקבה דכתיב (ישעיה נו) שמו (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קמות יומת. ואלמלא שמור לא היו היום לפי שהיא מצות עשה שהזמן שהזמן גרמא נשים פטורות ובא ע תעשה. כמו שאמרו (מכות יג) כל מ ואל אינו אלא לא תעשה, וכל בןכירה (ברכות כ). ואמר לקדשו ו קדוש הזה, אם לאסור מלאכה כב מלאכה, אם לקדשו על היין, כבו השבת, ומכאן למדו רבותינו ז"ל על היין, ולא למדוהו מלקדשו. ומו הקדש. אם תבין בו, נאה לשון קדש

ופירש רש"י ז"ל: אשריך שלך מי כמוך שלך כו'. דאיתא במדרש (ויק"ר לו, ד; רש"י ויש בראשית) 'בראשית' בשביל ישראל שנקראו ראשית, היינו שכל העולמות הם בשביל ישראל, פירוש מתנהגים על ידי ישראל, על דרך מי מושל בי צדיק (מ"ק טז, ב), וכפי רצון ישראל כן נעשה בעולם. וזהו וספרתם 'לכם' (ויקרא כג, טו), 'לכם' דייקא, שכולם תולים בכם. וזהו יאר פניו 'אתנו':

רומז על על ראיות העילות על הראה ה' השפע בא ליות.

בני ישראל, על אורות שפע הבא ות. ולכך 'והעבירו' הם בחינות 'אשן פ"א', ונה שהוא

לשבועות

עשיית מלאכה. ובחג שבועות אינו כן, רק מצוה אחת, דהיינו שאנו נעצרים מעשיית המלאכה, ועל זה נקרא בשם 'עצרת': אופן הב', לפי שאנו רואים בחוש השכל שכל הימים טובים נקרא שמותן על שם המאורע, דהיינו על שם מצות הנוהגות, וכן שאר מועדים, מה שאין כן יום שבועות אין נקרא על שם המאורע רק על שם מצות הספירה. והנה

76 נשאלתי במדינת לייטא מפני מה נקרא חג שבועות בשם 'עצרת', והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת (במדבר כט, לה) ב. והשבתי בשלשה אופנים. אופן אחד הוא על דרך הפשט, הלא נראה בכל החגים יש בהם שני מיני עבודת להבורא ברוך הוא, האחד הוא בעשיית המצוה השייך לחג פלוני, בפסח אכילת מצה ודומיהן, והב' הוא איסור

א. ע"י שביעית פ"א משנה א; ביכורים פ"א משנה ג ומשנה ו; ר"ה טז, א; חגיגה יז, א. וע"י ברכי יוסף אור"ח סי' תצד (ובספרו פתח עינים שביעית שם) בשם פסיקתא זוטרתא: אמר רבי טוביהו ברבי אליעזר ז"ל חזרתי על כל עניני המועדות ולא מצאתי חג שבועות שנקרא עצרת, ורבותינו ז"ל קראו בכל מקום עצרת לחג השבועות, והוא לשון תרגום דאמר אונקלוס הגר (במדבר כח, כו) 'בעצרת' כו'. וע"י חזקוני במדבר כח, כו: 'בשבועות' מתורגם בעצרת' כו'. מכאן אנו קורין לחג שבועות 'עצרת'. ע"כ. וע"י פרי צדיק שבועות אות ג: הנה בתורה שבכתב נקרא חג הזה בשם חג השבועות, ובלשון חכמינו ז"ל נקרא עצרת, וגם בתרגום אונקלוס מתרגם על בשבועות 'בעצרת' כו', שגם בזמן אונקלוס היה נקרא חג זה בלשון חכמים עצרת, דאונקלוס אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע כמו שאמרו (מגילה ג, א). ע"כ. וראה בסמוך הערה ב. ג. וראה בסמוך ד"ה מה שמקשים, ובדיבורים הסמוכים. וע"י רמב"ן ויקרא כג, לו: ועל דרך האמת, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ויום השביעי הוא שבת ואין לו בן זוג, וכנסת ישראל היא בת זוגו שנאמר ואת הארץ, והנה היא שמינית. 'עצרת היא', כי שם נעצר הכל. וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש, ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות 'עצרת', כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן. ע"כ. ובספורנו שם: ובהיות שהיה יום החמשים ליציאת מצרים יום מתן תורה אשר בו נעצרו ישראל יחדיו לעבודת האל יתברך, קראוהו רבותינו ז"ל 'עצרת', אמנם בתורה לא הוזכר אותו היום בזה השם כלל, וזה מפני שקלקלו ישראל את המושג בעצירתם ויתנצלו את עדים מהר חורב. ע"כ. וע"ע בפי' בעלי התוס' ויקרא כג, כז: והיכא נקראת שבועות עצרת, יש לומר דכתיב בשבועותיכם ומתרגמינן 'בעצרת' כו'. ויש לומר לפי שקבלו ישראל את

בבדון' את עד כאן זמיר מתי תמיד היה ואם היה רגע אחד מה טוב א לפי זה זה ב:

ולכאורה יה למימר זא בפסוק זי כמוך,

ד"ה או יש די כאן.

הרב"ק רבי' און. יצחק מארנצ'טויב ז"ל
 נצון ונסזו ז"י איכא אריג ואנז
 קהול'טאויג אוןן גצנר אן

צריך להבין מפני מה נקרא יום טוב (ההוא) [הזה] על מצוה שעברה. מפני שהוא כמו סיום מצוה, כמו שאמרו חכמינו ז"ל תיתי לי דכד מסיימי וכו' ג, וכמו שבאיזה סיום מסכתא אזי גדול מאוד השמחה ועושין סעודות גדולות (שיהשי"ד א, ט: קה"ד א, א), כמו שראינו באיזה אנשי מעשה אשר תורתם אומנתם, ובאמת לשמחה זו מה זו עושה הלא כבר עברה המצוה ההוא, אבל הוא מנהג נכון, כמו שפירש רש"י (ויקרא כג, לו) על שמיני עצרת שקשה עלי פרידתכם, למה הדבר דומה לשר אחד שהזמין את המלך עם כל שרי המלוכה על סעודה אחת, אחר הסעודה כשרצה המלך לנסוע לביתו אז אמר למלך קשה עלי פרידתך ממני, על כן עצור עצמך עוד בכאן בכדי שלא יפרדו איש מעל אחיו, והוא הדין כאן, לפיכך נקרא שמיני 'עצרת', לפי שכל ימי החג מקריבין כמה פרים וכמה אילים, על זה אנו עושין שמיני עצרת בכדי לעצור עוד השמחה. וזה הטעם גם כן בסיום מסכתא. וזהו גם כן הטעם של החג שבועות שאנו עושין אותו יום טוב על סיום מצות ספירה שזיכה אותנו הבורא ברוך הוא, ועל זה נקרא בשם 'עצרת':

אופן הג, הוא על פי דברי הרמב"ן (סי' האמונה והבטחון פי"ט) שפירש על פסוק (שיר השירים ה, ד) 'מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ', ופירש כשמגיע לאדם איזה התעוררות של יראה ואהבה להבורא ברוך הוא אזי תיכף ומיד יראה לעשות לה כלי, היינו שיעשה תיכף איזה מצוה, דהיינו שיתן צדקה או ישב תיכף ללמוד וכדומה. כי ידוע שהתעוררות הבאה אל האדם בפתע פתאום הוא אור הנשפע עליו מלמעלה, ונקרא בחינת נשמה, אזי צריך האדם להלבישה בגוף, בכדי שיהיה לה חיוזוק ובסיס שלא יהיה מוטה חס ושלום, כידוע למביני מדע. וזה פירוש הפסוק מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ, כי 'חפץ' הוא מלשון כלי, דהיינו ההתעוררות ההוא שבא אל האדם צריך תיכף ומיד כלי, וזהו 'עד שתחפץ', עד כאן לשונו אף שאין זה לשונו ממש. והנה בשעת מתן תורה שהיה בוודאי לישראל אז התעוררות גדולה, ולא היה להם עדיין שום מצוה לעשות להתעוררות כלי, מוכרח לומר שהיו מקיימים מצות הגבלה שהזהיר משה רבינו עליו השלום שלא ליגע בהור (שמות יט, יב) והם היו נעצרים מליגע, וממצוה הזה היו

התורה נעצרו ישראל מגשת לנשותיהם, לכך נקראת עצרת. ע"כ. ג. שבת קיח, ב: ואמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן. ע"כ. ד. ראה כזה בב"ב קכא, ב: רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו יום שפוסקין בו מלכרות עצים למערכה, ופירש הרשב"ם: ואותו היום שפסקו היו שמחים, לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת. ע"כ. ה. ז"ל הרמב"ן שם: שאמר הכתוב 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך', וכשהתעוררות ההיא מתעורר על דבר ריק כמה יברכהו, והוא ראוי אל ההיפך. וקרוב לענין זה מה שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ כו', ופירוש 'עד שתחפץ', עד שתצא מן הכח אל הפועל, כלומר לא תעירו עצמכם כו', אל התעוררות האהבה, עד שיהיה שם הדבר הראוי שיהיה התעוררות בזה על ידו. זהו 'עד שתחפץ', שתעשה חפץ על ידי הסיבה ההיא, מלשון רז"ל (שבועות לח, ב) לאנקוטי חפצא כידיה, כלומר כלי, והרבה כמו זה בלשון גמרא. ע"כ.

עושים כלי להת' בע

וונד משה את

יט. ט. ועי

מלכנו. ויש לה

והנראה על פי

הוא הפירוש, ו

כלומר דבר הע

שמדברים שו

ונבאר הכתוב

בקולו וי

עי' פרשת יתרו

הכלל, כי הרמב"ן פ

הבורא או יראת הכו

זמן שלא עשה מצוה

כל המלחמות. והנה

כי החפץ הוא כלי,

הבורא ברוך הוא, וצ

עובר עבירה מעלה

ששמרו ישראל את

שהיה להם בשעת

השרפים כמדריגתם

והכהנים והעם אל י

קודם מתן תורה בעו

כו', והנה בשעת מו

'עצרת' מלשון עצו

ישראל שבת חוה"ו

ואעבור, טעם נוסף

בעת הבריאה, לכן ג

אחר ימי ספירת הע

כעלותם לפני ה' ב

השבועות הם ראויים

כו'. ולכן גם חג הש

ע"כ. ועי' ס' דבר

מברדיטשוב ז"ל, מ

עצמם מדברים שא

עושים כלי להתעוררות, ועל שם זה נקרא בשם 'עצרת': L

לי סגולה מכל העמים, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט, ה-ו). דלכאורה אינו מובן למה כתיב 'ממלכת כהנים' דווקא, והא ג' כתרים הם, כתר מלכות כו'. ותו למה כתיב 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים', מלת 'ואתם' הוא מיותר, דהא מדבר עמם עד עתה, והוי ליה למימר 'ותהיו לי' כו'. והנראה לבאר בעזרת ה', ונבאר הכתוב בזאת הברכה (דברים לג, ב) 'וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש מימינו אש דת למו', דקשה הוי ליה לומר 'וזרח לשעיר' לפי פירוש רש"י

ויגד משה את דברי העם אל ה' (שמות יט, ט). ועיין ברש"י: 'רצוננו לראות מלכנו'. ויש להבין האיך רמוז זה בפסוק. והנראה על פי פשוט דשפיר רמוז, וכך הוא הפירוש, 'ויגד משה את דברי העם', כלומר דברי העם שהם מדברים, אל ה', שמדברים שרצונם להיותם אצל ה':

ונבאר הכתוב ועתה עם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם

ג. עי' פרשת יתרו ד"ה פן יהרסו: 'פן יהרסו אל ה' לראות', זהו הלא תעשה שאמר הקב"ה בשעת מתן תורה. הכלל, כי הרמב"ן פירש על הפסוק 'אם תעידו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', כשמגיע אל אדם אהבת הבורא או יראת הבורא ברוך הוא, אזי תיכף יעשה מצוה, ואז בזה מביא אהבה ויראת הבורא בצמצום, כי כל זמן שלא עשה מצוה יש לו מלחמות, אבל כשעושה עם זה הידאה ואהבה מצוה אזי מביא בצמצום ובטל ממנו כל המלחמות. והנה מצוה שעושה הוא כמו כלי שתנוח בו זה התעוררות שמגיע לו מלמעלה, זהו 'עד שתחפץ', כי החפץ הוא כלי, עיין שם ברמב"ן. והנה ישראל במעמד הר סיני שם היה להם התעוררות מאהבת ויראת הבורא ברוך הוא, וצריך להיות דבר שיצמצם בו התעוררות היראה ואהבה, והנה מבואר בגמרא 'כל היושב ואינו עובר עבירה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה מצוה', והיינו כשמגיע לו איזה עבירה והוא אינו עושה, ונמצא כיון ששמרו ישראל את המצוות בשעת מתן תורה ולא נגעו בהר סיני או צימצמו היראה ואהבת הבורא ברוך הוא שהיה להם בשעת מתן תורה, כי נחשב להם כאילו עשו מצוה, כי כל דבר צריך להיות לו צמצום, העולם השופים כמדריגתם ועולם החיות כמדריגתם, וכן עד עולם עשיה. ועל זה אמר הקב"ה 'ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות' כו'. ועל זה הטעם נקרא שבועות 'עצרת', כי האהבה ויראת הבורא זה השיגו קודם מתן תורה בערב יום טוב, כמאמר חכמינו ז"ל וישב משה את דברי העם אל ה' כו' ויאמרו כל אשר דיבר כו', והנה בשעת מתן תורה עצמו ששמרו המצוה כג"ל צמצמו היראה והאהבה כג"ל, ועל זה הטעם נקרא 'עצרת' מלשון עצור. ע"כ. ועי' פרשת בראשית ד"ה או יאמר אלה תולדות. וראה בית לוי כאן; ישמח ישראל שבת חוה"מ פסח אות קמ; בני יששכר מאמרי סיון מאמר ג אות א. וע"ע דרושים לפסח ד"ה ואעבור, טעם נוסף לשם 'עצרת': ומחמת שנהפכו ונשתנו כל העולמות מאיכותם ועצמותם מכמו שהוטבעו בעת הבריאה, לכן גם הן אין ביכולתם לקבל ההשפעה ולעצור ולהקליט אשר נשפע להם, אך בחג השבועות אחר ימי ספירת העומר אז יוכלו לקבל ההשפעה, מטעם כי בימי הספירה שנודכנו מחומריהם וגשמיותם בעלותם לפני ה' במסירות נפש באהבה עזה וכלות נפשם ומטוהרים בטהרת הנפש וטהרת הגוף, אז בחג השבועות הם ראוים להיותם כלי לקבל אור וחיות האלקי הנשפע להם בכל ז' ימי חג הפסח מהבורא ברוך הוא כו'. ולכן גם חג השבועות נקרא 'עצרת' כלשון המשנה, כי גם אז ביכולתם לעצור ולהקליט השפעת ה' בתוכם. ע"כ. ועי' ס' דברי שמואל (סלויס) שבועות ד"ה אמרו חז"ל, טעם נוסף בשם רבינו: בשם הרה"ק מברדיטשוב ז"ל, מה טעם קראו חז"ל את חג השבועות בשם 'עצרת', לפי שהתורה ניתנה לישראל שיעצרו עצמם מדברים שאסרה תורה. ע"כ. ז. אבות פ"ד משנה יג: רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הם, כתר

ב"ן (ס)
רש על
זו ומה
ופירוש
ל יראה
ף ומיד
ז תיכף
זו ישב
עורות
יא אור
בחינת
בגוף,
א יהיה
יע. וזה
ידו את
מלשון
בא אל
זו יעד
לשונו
שהיה
ה, ולא
לעשות
שהיו
ז רבינו
יט, יב)
זזה היו
תיתי לי
קכא, ב:
ז שפסקו
ר הכתוב
ייק כמה
הכה עד
כו, אל
שתעשה
כמו זה

וְיִדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב צו
אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו לֵאמֹר זאת תֹּרַת

א ומִדְבַר יי עם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:
ב פֶּקֶד יְת אֶהְרֹן וְיֵת בְּנוֹהֵי לְמִימְרֵי
ד אֶהְרֹן וְאֶת־בְּנָיו לְעֵלְמָה הִיא עֲלֵמָה

לקט בהיר

רש"י

(א) פי' כל מקום ששינתה תורה מלשון הרגיל, מלומר דבר או אמר, ולא אמר לו, הלא דבר הוא, ולא לחנם עשה זאת, והנה חזן ממה שלמדו חז"ל בקידושין כל זאת מן הכתובים, וחזן ממה שתיבת לו הוא מצנין הכבד, וחזקת ואמנות הוא אומר, הסברה והדעת נותנת שהזוי הוא ענין פקידה, הפך השאלה והתחנות, השייך מן המלך אל העם או מאב לבנו ומן אדון לעבדו, לזה פשוט הוא שכאשר ראינו שמדריך חורמינו הק' ליתן לנו מלומדיו בלשון דיבור ואמירה ובמקומות אחדים שינה לומר בלשון זוי, טעמו הוא, שבענין הזה ובמנוה הזאת צריך לזרז אוחזו שלא להתרשל, וענין התרשלות יכול להיות בכמה אופנים, כגון לשלח את העמאים מחוץ למחנה דבר זה מן העבודות הקשות ביותר לכבוע באנשים ולהכריחם נגד רצונם ורצון כל המשפחה והשבט כידוע, או ענין הנחלות לעשות כרצון איש ואיש, ולפעמים צריך המושל לזרז מפני שרצונו שיעשה פקודתו חיבק ומיד, גם פעמים רצונו שבמשך הזמן יהיה המנוה כמנוה אנשים מלומדה ויגרום התרשלות בדבר, אבל רצונו שיהיה חק קבוע ולא יעבור, לזה אומר דבריו בדרך זוי ופקידה, ובמה שלפנינו אמרו חז"ל כוננת הכתוב בזירוזו להיותם קרצנות (פרשה זו מדבר בכל הקרצנות כולם) נוהגים מיד (אפילו במדבר), ובפרט עולת התמיד שאינה צריכה שום טיבה, כמו עולה שצריך מי שהוא להתנדב או מטאת ואשם שבחטא תלוי או מוספים שבזמן הס תלויים, גם היה דעת עליון שבענין הקרצנות הוצרך לזרז שלא יבא בס התרשלות במשך הזמן והדורות, ובה ר' שמעון להסיף (ולא לחלוק שלא אמר ר' שמעון אומר, ועוד נשמע מאומרו "ביותר" צריך לזרז שפירושו אמת שצריך זירוז מיד ולדורות אבל ביותר וכו') שחזן מהנהגו צ' דברים יש עוד חסרון כים, ודבר ידוע הוא שדעת אדם ורצונו נמשך אחר ממונו והוגו, ובה ישבו רז"ל קושיא שיש בענין, אם רצון הכתוב להוציא חיוב קרצנות או קרבן עולה בלשון זוי למה המתין עד עתה ולא בחילת פי ויקרא, כי שם היה המדובר בעולת נדבה ונדבה לא שייך זירוז כל כך כמובן (לבוש): (ב) רצו בזה הפירושים מה זה חסרון כים יותר מבשאר מלות אשר רוצים ככולם תלויים בדמים, ואציא קלמ מהם, יש אומרים חסרון כים לבעלים בקרבן עולה שאין להם זה כלום (משא"כ בשלמים או בחטאת שיש לו כפרה ויזאל זה ידי חובתו) לזה לא יתרשלו הכהנים כדי לעשות חשק על להבא ולא להפך (לבוש), יש אומרים שהכהנים ירוצו ויבקשו להקריב שאר קרצנות שיש להם חלק בשאר, ועבודת העולה יהיה מונת בקרן זויות (ד"ד), יש אומרים שעבודת הכהנים בכלל יהיה נבזה וגשפל שאין להם פרנסה אחרת כגון מקהר או שדות וכרמים, והרמב"ן ז"ל כתב שזה שייך על אומרו זה קרבן אהרן ובניו שמנחתיהם כולו כליל, ויש אומרים ששייך על הוצאת הדשן שצריך נגדים אחרים, והאור החיים הק' כתב ששייך על העשים שהאש אוכל אותם כל הלילה בלי צורך, גם היה שם מדונה מיוחד רק כדי לקיים אש תמיד וגו', והחוקוני ז"ל אומר לפי שהדין שבהן

אור החיים

(1) ב. צו את אהרן. אמרו ז"ל בח"כ אין לו חלל זירוחי מיד ולדורות א"ר שמעון ביוחר וכו' כל מקום שיש חסרון כים ע"כ, הנה לח"כ יש כאן זירוחי ללד מה שגדלו פרטי דיני העולה בלילה, מה שאין משפט דומה לה בכל

אור בהיר

(א) בא לחזן למה שינה ואמר לו ולא אמר דבר. (ב) חז"ל (קדושין כט.) למדו זאת מנו את יהושע וחזקיהו ואמליהו. (ג) פי' למה צריך כאן זירוח יותר משאר מלות הגוהגים מיד ולדורות. (ד) הרי עשה אותו מיד, כ"כ הלא לו פירושו מיד, ומה שהוא לדורות למדין (קדושין כ"ט.) מע"י, דכתיב מן היום אשר זוה ה' והלאה לדורותיכם. (ה) ולמה צריך לימוד על זה, פשיטא, כאשר

ז"ל (בפסיקו ישראל אומנו והתמידים נו ע"כ, הרי שי וחסרון כים לאו דוקא ח וי"א כי היה כים, וי"א ח גשרפים על ה כים לכהן שה לו זכות זהב זה חלל עור נראה שהוא מ"ה) ג' מעו עליה כלום ו על פרט זה ו אחד מהקרבני הלילה, וגם כים הוא ללד דבר גדול דנו וערך עליה יהיה דבר העולה ע"כ, הקדשים שה פסולים וכו' הנעשה קוד רבים שיש צ שנתו ואם כי וללד שאומרי שחר הרי זה שעות לקדשי

מלות. (ז) ה יהיה יתן העול "פסולים", אמר ואפילו מיני דמו נעשה בן שנה וי בכל פרטי דרשו

העלה הוא העלה על מוקדה על עד דמתוקדא עד מדבחא כד

מ זעירא

לקט בהיר

רש"י

ללמד^א על הקטר חלצים ואזריס^ב שיהא* כשר כל הלילה (ח"כ - מגילה כ"ה), וללמד על הפסולים אחיה אם עלה ירד ואחיה אם עלה לא ירד, שכל תורה* לרבות הוא צה"ל, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפילו פסולין שאם עלו לא ירדו (ח"כ - זבחים כ"ג): הוא העלה: למעט* את הרוצב ואת הנרצב וכיוצא בהן

שינוי נוסחאות • שהיא • תורת • מיטע

ביום, וזה פשוט, ורז"ל הוסיפו ללמוד הלכות מריבוי ומיעוט שיש בכתוב כדלקמן: ד) אמר קחם חלצים ואזריס שפירשו כל מיני קרבנות, ולפי"ן אין פ"י עולה קרבן עולה אלא פירשו את תורתם של אותן דברים הנריכים לעלות על המזבח, ומהו תורתם, שיכולים לעלות כל הלילה: ה) שהיה די לומר העולה (פ"י הנריך לעלות) עולה על המזבח כל הלילה, ומיבת תורה

אור החיים

זאת לצד דריש ר"ש"י ולא מהיח העולה, כי אין נריך לר"ש מיעוטים רבים לפרטים שאמר בהם אם יעלו ירדו כמו שמיטע ר"י ג' מג' מיעוטים, שאם באנו לומר כן לריכס אנו למיעוטים רבים מלספור, כי רבים הם הפרטים שהזכיר ר"ש שעליהם בא המיעוט, אלא ודאי כי ממיעוט אחת מיעט הכל, כל שאין פיסולו בקודש אין הקודש מקבלו וכיון שאין נריך אלא מיעוט אחד וקחני ליה בצרייתא (זבחים פ"ד) ת"ל זאת, מנין לרש"י לומר שדורש היא העולה, ותמלא שאמרו בצוריות (דף צ"ג) על מתניתא דקחני נפש אחת וכו' הרי אלו מיעוטים העושה מפי עצמו וכו', ומוקיס הש"ס הצרייתא כרי יהודה, ופרוך דלמא ר"ש היא, ומשני מאן שמעת ליה דדריש מיעוט כהאי"ן רבי יהודה דתניא זאת תורת העולה הוא העולה הרי אלו מיעוטים, הרי כי ר"ש לא דריש מיעוט:

על מוקדה על המזבח. יתבאר ע"ד אומרם בצרק המזבח מקדש (דף פ"ה) כל אלו שאם

המפגל או מנבל בהמה נאונם בשוגג ובפשעה פטור מלשם, לזה זרזו הכתוב ביותר שלא לגרום חסרון כיס במעות הקדש או בממון חבירו כי עון פלילי היא זאת, וכוון: ג) ר"ל הגם שאמרו הקרבנות כולם ודיניהם צפ"י ויקרא, חזרו ונשנו כאן משום פרטי ההלכות שנתחדשו בהם, כגון ששם גמר הענין באמרו והקטירו, וכאן ממשיך פרטי דיני ההקטרה שיכול להיות כל הלילה אתר שזרקו דמם

העולה שניה, למעט נשחטה בזילה, ושנשפק דמה, ושיחא דמיו חוץ לקלעים, אלו הם עלו ירדו, אבל הן, חצה היוצא, והעמא וכו' הם עלו לא ירדו, וכל שאר הפסולים הם עלו לא ירדו, כי תיבת תורת ריבוי היא, וזה שיעור הכתוב זאת תורת העולה היא העולה פ"י כל שעלחה על מוקדה וכו' תורת עולה יש לה, ואין לך צה פיסול אלא קודם שעלחה, אבל אם עלחה על מוקדה על המזבח תורת עולה יש לה בכל גוונא, וכל הפסולים עהרם המזבח זולת ג' דברים שמיטע כחכר, שלא היה לו לומר אלא תורת העולה עולה על מוקדה, ואמר זאת, היא, וה"א, למעט כחכר:

הוא העולה. כתב רש"י ז"ל מיעט הרוצב"י וכו', לא ידעתי למה צחר יותר לפרש הכתוב אליבא דר"ש ולא אליבא דרבי יהודה שכתב למעט הנשחט בזילה ושנשפק דמה, ועוד לא דקדק יפה הרב בלשונו שלא כתב המיעוטים בזה אלא בהיא העולה ור"ש מזהיר דרש, ופשוט אללי כי ממיעוט

אור בהיר

העולה, כלומר, היא יעלה. יב) וכל פסול שנעשה קודם צואו לעורה. יג) פ"י אל תאמר שר"ש הגם שאמר מיבת זאת כוונתו על היא העולה אלא שלא גמר דבריו. יד) פ"י מיעוט פרטי. ודע כי פלוגתא זו מובאה ב' פעמים, צה"כ כאן וגם בזבחים פ"ד, ולשון זה "ת"ל זאת" איתא בזבחים, אבל בת"כ וז"ל ת"ל זאת היא העולה הרי אלו מיעוטים עכ"ל, וקושיית רבינו על רש"י הוא שהרי בני הוא ובהכרח לומר שנוסח הש"ס מדוייק ולא הלשון של ח"כ, כי באמת אין כאן לר"ש אפי" בכת"ב אלא מיעוט אחד, וכמו שאמרו בפירוש בצוריות, ולא הי"ל לרש"י לדרוש הדרוש על מיבת היא העולה, אבל כבודו של רש"י במקומו מונח, כי ודאי שמודה ר"ש שתיבת "היא" ומיבת העולה מיעוטים הם, אלא שסובר שמתאר שג' מיעוטים נאמרו הכל במאמר אחד נחשבו לא, וא"כ דעת רש"י ז"ל שאין להקפיד באיזה מיעוט מהמיעוטים תלין הדרוש, וכסברה זאת כתב רבינו המחבר ז"ל בעצמו בפ' אחרי י"ז ג' ד"ה איש איש עיי"ש. (טו) וכי

עלו לא י
אלה של
יעלו, וה
דעלמות
לח נפ
האזרים
שחם עלו
בהם הו
כנגד או
אותם שו
אמר על
על המז
הכתוב ג
ולזה הכ
על המז
אינה מו
לרשום
ממש לט
שניה של
המזבח
ר"ג סו
עלה לא
דוקל
וברר
איש ישו
נראה לו
ת"ע, ו
גלות לצ
צבני יש
אין אנו יו
מיישב צו
(הגמונת)
זעיר הוא
(לשון הו
עכ"ל

הַמִּזְבֵּחַ כְּלֵה־לֵילָה עַד־הַבֶּקֶר וְאֵשׁ
 הַמִּזְבֵּחַ תִּזְקַד בּוֹ: וְלֶבֶשׁ תַּכְתֵּן מִדָּוָן
 בָּד וּמְכַנְסֵי־בֶד יִלְבַּשׁ עַל־בְּשָׂרוֹ
 וְהָרִים אֶת־הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ

לִיָּיָא עַד צִפְרָא וְאִשְׁתָּא
 דְּמִדְבָּחָא תִּהְיָ יִקְרָא בְּהַ:
 ג וְיִלְבָּשׁ בְּהֵנָּא לְבָשִׁין דְּבוּדָן
 וּמְכַנְסִין דְּבוּדָן יִלְבָּשׁ עַל בְּסָרְהַ
 וְיַפְרֵשׁ יָת קַמְמָא דִּי תִּיבּוּלָה

לקט בהיר

רשי"י

ריבוי הוא, שאפילו אינו צריך לעלות ואינו צדין שיעלה, והכהן העלה אותו בין צנוגג ובין צמויד נעשה דינו כמו אותו שצריך לעלות (ואין נכללים בזה נסכים שאין עלייתם ממחמת עזמם אלא ממחמת הקרבן - גמרא), אבל תיבת "הוא" העולה גם כן מיותר הוא, והוא מיעוט, שדוקא הוא יעלה הכשר שהיה המדובר בו, לזה אמרו חז"ל לקיים שניהם, שאותן פסולין שלא היו יכולים להעשות רק אחד הקדשם ורק אחד שצאו צעורה, כגון הלן, והנשפך דמו בלי זריקה, והנטמא, הסגרה נוחתה שעל זה בא הריבוי, אבל אותם פסולים שלא היה פסולין בקודש פי' לא ממחמת שנקדשו נפסלו כגון בעל מום, או נעבד וכו' הגם שהוממה צעורה על זו בא המיעוט, ופשוט הוא שאם נעשה הפסול קודם שהוקדש, שירד אחר שעלה, שהלא אין הקדשם הקדש, שאין קדושין תופסים בצעל מום, ונשארו חולין, ובלא פסוק זה ידענו שאין חולין קרבנין על המזבח (גמרא): (ו) והוא מלשון בגד, כמו (ש"א י"ז ל"ח) וילבש שאלו את דוד מדיו, והמציב נגזר מתיבת מדה, שהמלבוש נעשה למדת האדם, ורואיה היה לכתוב מדתו שהיה"א נהפך לתי"ו, כמו תורה תורתו, אך מצינו שחסר כגון (איוב י"א ט') ארכה מארך מדה, שהיה צריך להיות מדתה (רא"ם), ומדאמר כבינוי מדו שפירושו מלבוש "שלו" שמיחד לו, א"כ הוא אחד מבגדי כהונה ולא בגדי חול, והמכנסים כמיב אחרינו לבדו האצבע והמזנפת אינם מלבושים כמו אלו הכי' א"כ בהכרח שהוא הכמות, ועל זה קשה מה מ"ל מדו פי' ממה נפשך קשה, אם עבודה זו צריכה בגדי כהונה היכן הם שאר ב' הבגדים אצבע ומזנפת הלא ד' בגדים מעבדין זה את זה, והכתוב אמר בלשון יחיד מדו ולא אמר מדיו, ואם אינה צריכה בגדי כהונה למה א"כ הכמות והמכנסים, לזה תירץ שפשוט הוא שצריך ד' בגדי כהונה (גמרא), ואין הכתוב צריך לזאמרו, אלא אמר ב' בגדים אלו שרצונו לחדש בהם שהכמות צריך להיות כמדתו, והמכנסים צריך להיות דבוק על צשרו בלי חליצה (רמב"ן), אבל באצבע לא שייך כמדתו שפשוט שצריך להיות ארוך כדי לתגור ולקשר, וכן המזנפת יפול על פניו או יפול מעל ראשו, והמכנסים צהדיא כמיב צהו ממחנים ועד ירכים יהיו, ומה שכתוב בש"ס שצריך לאשמעינן דוקא בכמות לפי שהיה מלבוש התחתון ויש בגדים אחרים למעלה ממנו והוא אמינא שאין צריך כמדתו שאינו נראה לחוץ, וזה אינו, כי לא היה עליו שום בגד אחר (חוץ מד' כנפות והתגורה) שאל"כ עבודתו פסולה צמרוצה בגדים: (ז) פירש"י ציומא כאן לימדך שיהא כמות כהנים למדת קומתו (מן זוארו עד הארץ) לא נגרות (על הקרקע) ולא מסולקות (מן הארץ) והכי אמרינן צומחים (י"ח). עכ"ל, ושם צומחים מ"ר היו מרושלין (נגררים בקרקע - רש"י) מסולקין (מן הקרקע מתוך שהן קצרים - רש"י) משוחקים (ישינים - רש"י) ועבד עבודתו כשרה (ואע"ג דכתיב מדו דד שחא כמדתו מלוא בעלמא היא ולא לעכב - רש"י) עכ"ל הגמ': (ח) כן הוא בת"כ ובגמ' ערכין, אבל ציומא שלא יחא דבר קודם למכנסים, ובת"ר רש"י בגמ' ערכין, חוץ ממה שהת"כ מעיד עליו, זה יותר פשוטו, אבל גם זאת אמת שצריך להיות ראשון שצבגדים, ואפשר שטעות נפל בש"ס יומא, ומפסוק אחר דרשו אותו חז"ל בפי' אחרי דכתיב שם ומכנסי צד יהיו על צשרו (נח"י): (ט) פי' כן היה עושה שלקח מלא מחתה שהיה בידו, אבל החיוב למדו בגמ' בג"ש והרים והרים מקמייהו שצריך לכל הפחות שיעור מלא קוממו, וזאת אחי רש"י לאשמעינן כאן שהגם דכתיב את הדשן אשר מן הסתם פירושו כל הדשן אעפ"כ לא היה אלא לכל היותר מלא מחתה, דכתיב והרים ולא אמר והסיר, וזה מכריח שהיה דוקא חלק קטן מן הדשן שהיה שם כפירוש תיבת הרמה (ג"א): (י) ששם היה נשרף לגמרי כדלקמן בדיבור הסמוך: (יא) וכמו שצבואר לעיל (א' ט"ז) בעולת העוף שהיתה מקום הדשן צמורחה של כבש וצמורמה של מוצח עיי"ש: (יב) הכוונה בזה שצאמרו והרים את הדשן נשלים המאמר ומקושר הוא למאמר האחר ושמו אלא המוצח,

שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קודם שצאו לעזרה (סג - סג): (ג) מדו בד. היא הכמות, ומה ת"ל מדו, שחא כמדתו (ת"כ - יומא כ"ג): על בשרו. שלא יחא דבר חוץ"ח. צומחים (ת"כ - ערכין ג'): והרים את הדשן. היא חותה מלא מחתה"ט. מן המאוכלות הפנימיות" ונוחן צמורחו של כבש"ט (סג - סג): הדשן אשר תאכל האש את העלה. ועשאתו דשן"ט, מאותו דשן ירים תרומה. ושמו אלא המוצח

אִשְׁתָּא יָת
 וְיִשְׁנֵהּ בְּסִט
 יָת לְבוּשׁוֹ
 אֲחֵרֵינוּ וְיַפְק
 לְמִשְׁרֵיתָא לְ
 עַל מִדְבָּחָא

(ת"ס): (על חג
 מחזירין על כ
 ונטל מן הפני
 (ת"כ - יומא מ"ה.
 חוצה, אלא
 צגדים שהוא
 צהן קדירה
 ולבש צגדים
 והוציא אר
 רצה, * ואין
 כ"ח), ואין זה
 בכל יום (יומא
 בו. ריבה כ
 שיעו ונשחאת - ט
 ומשליך אל האז
 ישרו שם ישרו
 הדיוקים שאמר
 והכרתו הוא עו
 שמוצב בו, ובי
 שלהיקשא נכתב
 להוצאת הדשן
 פחותים מאותן
 יהיו טובים מן
 להשמיענו דבר
 שזה הוא החיוב
 אלא ללמד ולהו
 ולפי"ז אין עוד
 על מה שיהיה
 (אינו מצוייר בו
 עכ"ל: (טו) ו
 שצאמנע המוצח
 כפחות וכו' וכו'
 אותו הדשן ה

והכשיר באדם לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוהו שאפילו שלבו שבור במומי הנפש מעבירות שעשה, בכל זאת הוא נרצה לפני הקב"ה כשעושה תשובה ומתקרב אליו, [והדמיון כאן הוא לקרבן ולא למקריבים, שהרי גם בכהנים פסל בהם הכתוב בעלי מומים י"ח.] כלי תשמישו שבורים ששבירת הלב והענוה הם מעלה אצלו ובכך הוא חפץ. בכלכלה אחת של תאנים בסל אחד של תאנים. אמר לו - המלך - זה כבוד גדול האם זהו כיבוד גדול וראוי לפי כבודי. לפי שעה כבודתיך שכיבוד זה הוא רק בינתים לפי היכולת שיש בידי במדבר שהוא מקום שממה, ונרצה בדבריו לפני המלך, כיון שלבו נשבר בו שאינו יכול להביא יותר, ומחשבתו רצויה. זאת תורת העולה היא העולה בא לדרוש את כפל הלשון, וכביכול שואל הקב"ה זאת

כב) 'עֹרֶת או שָׁבוֹר או חָרוֹץ או יִבְלֵת' וְהַכְשִׁיר בְּאָדָם (תהלים נא, יט) 'לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָה [אַלֵּהִים לֹא תִבְוֶה]'. אָמַר ר' אֶלְפִּינְדִירִי, הַהֲדִיּוֹט הַזֶּה אִם מְשַׁמֵּשׁ הוּא בְּכָלִים שְׁבוּרִים גִּנְאֵי הוּא לוֹ, אָבֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי תְשֻׁמִּישׁוֹ שְׁבוּרִים, שְׁנֹאֲמַר (שם לד, יט) 'קְרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב', (שם קמז, ג) 'הֲרַפָּא לְשְׁבוּרֵי לֵב', (ישעיה נז, טו) 'מְרוֹם וְקִדּוֹשׁ אֲשֶׁכּוֹן] וְאֵת דִּבְא וּשְׁפַל רוּחַ', 'זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה'. [זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה] לֵב נִשְׁבֵּר [וְנִדְכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְוֶה] ר' אָבָא בַר יוֹדֵן בְּשֵׁם ר' יוֹדָא בַר ר' סִימוֹן, מְשַׁל לְמַלְךְ שֶׁהֵיחָה מְהֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וּבָא אוֹהֲבוֹ וְכַבְדּוֹ בְּכִלְכֵּלָה אַחַת שֶׁל תְּאֲנִים וְהִבִּית אַחַת שֶׁל יִזָּן, אָמַר לוֹ זֶה כְּבוֹד גְּדוֹל, אָמַר לוֹ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, לְפִי שֶׁעָה כְּבֻדְתִּיךָ, אָבֵל בְּשִׂאתָהּ נִכְנַס לְתוֹךְ פְּלִטִין שֶׁלָּךְ אַתָּה רוֹאֶה בְּפִמָּה אֲנִי מְכַבְּדֶךָ. כִּף אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, (ו, ב) 'זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הוּא הָעוֹלָה', אָמְרוּ לְפָנָיו, רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, לְפִי שֶׁעָה הַקְרָבָנוּ לְפָנֶיךָ, אָבֵל לְכַשְׁתֵּיב (תהלים נא, כ-כא) 'הִיטִיבָה בְּרַצוֹנֶךָ אֵת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֲזִי תַחְפֹּץ זְבַחֵי צֶדֶק עוֹלָה וְכִלִּיל [אֲזִי יַעֲלוּ עַל מִזְבְּחֶךָ פְּרִים]'. ←

ג. גופא, אָמַר ר' שְׁמֵעוֹן בֶּן יוֹחָאי, לְעוֹלָם אֵין הָעוֹלָה בָּאָה אֶלָּא עַל הִרְהוּר הַלֵּב, אָמַר ר' לִוִי, מִקְרָא מְלֵא הוּא (יתחקאל כ, לב) 'וְהָעוֹלָה עַל רוּחְכֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים [נִהְיֶה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשֵׁרֵת עֵץ וְאֶבֶן]'. מִמֵּי אַתָּה לָמַד, מִבְּנֵי שֶׁל אִיּוֹב, בַּתְחִלָּה (איוב א, ד) 'וְהִלְכוּ בְּנֵי וְעָשׂוּ מִשְׁתָּהּ [וְגו'] וְקִרְאוּ לְשִׁלְשֵׁת אַחֲיֵיתִיהֶם

בשלמה שהקריב בחנוכת בית המקדש עשרים ושנים אלף פרים ומאה ועשרים אלף צאן, ולכן נחשב להם רוחם הנשברה שבמדבר, כאלו הקריבו קרבנות רבים לפני הקב"ה.

ג. גופא נקט לשון זה כיון שעכשיו הוא בא לעיקר הדרשה למה נאמר קרבן העולה בלשון זה י"ח. (ובילקוט (תעט) גרס תני ר' שמעון וכו'). 'לעולם אין העולה באה וכו' במ"ש 'לעולם' בא לרבות גם את עולת היחיד י"ח. אלא על הרהור הלב ולכן כפל ואמר 'זאת תורת העולה' שתורת העולה - היא העולה' על העולה בלב האדם - כמ"ש 'והעולה על רוחכם היו לא תהיה', שמדבר בהרהור הלב לעבודה זרה י"ח. 'והעולה על רוחכם וגו' ודורש את מ"ש 'והעולה' בקמ"ץ, ולא אמר 'והעולה' בסגול, שכן היה ראוי לכתוב לפי הדקדוק, אלא בא לומר שקרבן העולה יכפר על הרהור הלב לעבוד ע"ז י"ח. ממי אתה לָמַד שכן נהגו להביא קרבן עולה של יחיד בכדי לכפר על הרהור הלב. בתחלה והלכו בניו ועשו משתה ולאחר המשתה היה איוב מקריב עליהם עולה לכפר על חטא הרהור הלב שאפשר והיה באותו המשתה, כדלקמן.

אור המדרש

כך, וכן למה לא הביא ממה שכתב קודם לכן 'זבחי אלהים רוח נשברה', אלא שכונת המדרש כאן על האדם שלבו שבור מחמת הפורעניות שבאו עליו מפני רוב החטאים שעשה, והרי הטעם שפסל בעל מום בכהמה הוא משום (מלאכי א, ח) 'הקריבהו נא לפחתך' ואם כן כ"ש שלא היה ראוי לקרב את האדם שחטא כנגד הקב"ה והוכה מחמת חטאו, שהרי גם מלך בשר ודם ירחק את מי שמרד בו ושבו אליו בגלל צרתו, וכמ"ש (שופטים יא, ז) 'ומדוע באתם אלי עתה כאשר

צו לכם, ועל זה אמר שמדת הקב"ה אינה כן, אלא אע"פ שחטא לפניו וגם אין תשובתו שלמה אלא רק לבו שבור מרוב הצרות שבאו עליו - הרי הקב"ה מקרבו, וכמו שבמומי הגוף יש מינים שונים 'עורת' 'שבור' וכו', כמו כן במומי הנפש מחמת העבירות יש כמה מינים, ועל זה אמר, שכל מה שפסל בכהמה הכשיר באדם, שהקב"ה מקבל בתשובה את כל מי שלבו נשבר ונדכה בקרבו גם כשחטאיו מרובים ונפשו בעלת מום מחמת מעשיו יפה תואר.

והנה ידוע (עי' מכלתא יתרו מס' דכחדש פרשה ב; משמרת איתמר בשלח ד"ה ופרעה) כשמתעורר החשק של אדם לילך לתורה, עומדים עליו טרדות המונעים אותו, וכן כשמגיע זמן חפלה, בין העני ובין העשיר באים לנגדו מניעות ועיכובים ומשמיט את עלמו ואומר לכשאפנה, והכל טרדות ממון, העשיר העסקים אינם מניחים אותו, והעני הדוחק ועוני אינם מניחים אותו, כמו שפירשתי הגמרא (סנהדרין עב, א) חזקה אין אדם מעמיד עלמו על ממונו, מה שאין האדם יכול לעמוד עלמו להחפלה, הוא מסבב לחגת הממון, עיין שם בדברינו בכללים (אות א עמ' שכו).

זהו שאמר אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, ר"ל אל תאמר לכשאפנה אשנה (אות פ"ב מ"ד) רק לעשות 'מיד' - מנזה שבאה לידך אל תחמינה (מכלתא בא מס' דפקחא פרשה ג), ומיד מתוך הטרדות לפנות לתורה ותפלה, זהו 'ולדורות' כי התורה ותפלה הם לדורות במקום הקרובות.

אמנם הנה טרדות העשיר כיון שהם טרדות הרחבה והעושה, באמת אינו עוד קשה כל כך לפנות מהם לתורה ותפלה, אבל הטרדות של העני, שהם מחמת שלרש אין כל, והטרדות שלו הם עניות ודוחק, קשה מאד לפנות לתורה ותפלה כגודע, זה שאמר רבי שמעון 'ביותר צריך הכחוש לזרו במקום שיש בו חסרון כיס', היינו בטרדת העני שקשה ומבלבל צריך זירוז ביותר שלא יעוזב תורתו מפני עניו, כדאיחא צילקוט (קהלת, מתקפט) על הכחוש (קהלת יא, ו) ולערב אל

תנח ידך, אם למדת תורה בעשרך אל תשב בטל בשעת עניות לפי שטוב מעט בדוחק ממאה פעמים ברווחה, ר"ל שמעט הזה יותר יקר בשמים מהרבה ברווחה, ועל כן היצר הרע מתגבר לבטלו.

ובאמת כשפונה להחפלה מתוך הטרדות, אזי אחר החפלה רואה בחוש שלא הפסיד כלל, והיו רק טרדות המדומים מעשה בעל דבר לבבלו, וכדג הניגד בדבר מאכל (עי' ב"ב כא, ג ובד"ה ד"ה שאני), ועל כן צריך זירוז ביותר, והבין:

ר'נראה עוד בזה. כי לכאורה מהו ציווי

הזריות כאן דווקא בקרבן עולה. אלא הנה ידוע אין לך אדם שאין לו שעה (עפ"י אבות פ"ד מ"ג), כי יש לו בכל יום איזה הרהור טוב ורעותא דלבה וחשק לעבודת הצורה, והוא הבת קול המכרזת בכל יום על התשובה (וה"ק נשא קכו, א) כגודע (ספר חרדים מנזח התשובה פרק ז; בן פורת יוסף בהקדמה בשם הבעש"ט), אך העיקר הוא כי הרהור הטוב שגפול במחשבתו צריך שיוציא מיד מכח אל הפועל באיזה עובדה טובה, ובאם לאו הוא כחלוס יעוף וכענן כלה ונאבד.

וזהו שפירשנו בכללים (אות א עמ' רעט), אין העולה בא אלא על הרהור הלב (ויק"ר ז, ג), היינו לכפר על הרהור הטוב שהלך לאיבוד על ידי שלא עשה מעשה טובה, עי"ש, זה שאמר כאן בעולה אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, פי', מיד כשמתעורר במחשבתו של אדם הרהור טוב, אל יתעצל לומר לכשאפנה,

חורג ר' ישראל צבי מחורץ

יזכרו אורי א"י מנין אש"י יראו

מבזורת זאטא

רק לעשות מיד צוריות איזה עובדא טבא ד, וצנן יש לה למחשבה קיום להלאה ולדורות, עיין שם בדברינו.

וזהו שאמר 'ציומר צריך לזרו במקום חסרון כיס', ר"ל כשהרהור הטוב ורעותא דלצא הוא בעיני פיזור ממון לקרצנות ולמנאות ה', בודאי צריך זירו ציומר לנרף מיד מחשבתו הטובה למעשה עובדא טבא, ודי למצין: L

או יאמר 'אין לו אלא לשון זירו' היינו אחישנה (ישעיה ס, כג), 'וציומר צריך הכתוב לזרו במקום שיש צו חסרון כיס', ר"ל עכשו בחצלי משיח דור עני בצער ודומק, צריך לזרו ולמהר ביאת הגואל. זהו (תהלים עט, ת) מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד, 'מהר' הוא אחישנה, 'כי דלונו מאד' וכלה פרוטה מן הכיס, לכך צריך זירו ציומר, כי אם זכו אין לורך לבקש, כי הלא אמרו ז"ל (סנהדרין נח, א) זכו אחישנה, אלא אף אם לא זכו

חלילה, בכל זאת ימהר משום כי דלונו מאד ולא יכלו להתמהמה.

והנה ידוע מספרים הק' (אגרא דפרקא אוח רמו) שאם היה הגאולה בעתה לא היו חצלי משית, ורק משום אחישנה, כמו קושי השיעבוד במנרים שהיה למהר הגאולה (ש"ך עה"ט בראשית טו, יג; פרשת דרכים דרוש ה), והנה פירש רש"י בפרשה שלמעלה (א, א), ויקרא לכל הצוויים קדמה קריאה לשון חבה, עיין שם לעיל בדברינו (עמ' ז) לרמו על הגאולה, והיינו 'קדמה קריאה', שהחצלי משיח קודם הגאולה יהיה בלשון חבה ורכות וצנח לא קשות חלילה. זהו הדיוק מהר יקדמונו, 'מהר' היינו אחישנה, ובכל זאת 'יקדמונו רחמיך' שיהיה לפני הגאולה קדמה קריאה לשון חבה, 'כי דלונו מאד' ואין כח לסבול.

וזה שמבקשין ביהי לזון שאמר תהלים ותקרא לשבויים דרוו, הענין 'ומקרא' לשון

הגהות:

76. וכמו שאמר א"י וצוק"ל מזוואלין הענין מה שנאמר באברהם אבינו אצל העקידה (בראשית כב, ג) וישכם אברהם בבוקר וגו' ויבקע עצי עולה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלקים וגו', שיש לדעת למה הקדים לבקוע העצים לפני הליכתו, הלא ניקל היה יותר לקחת עמו עצי העולה ולבקוע אותם במקום העקידה.

אלא אברהם היה ירא שלא יבוא היצר הרע בינתים ויפתהו מלקיים דבר ה' ולהתחרט על מחשבתו הטובה, ובאמת נמצא במדרש (תנחומא וירא, כב) שהשטן הוא היצר הרע עשה תחבולות לעכבו, עיי"ש, לכך הקדים בבוקר השכם לעשות מיד עובדא טבא לצורך העקידה גופא, בבקוע

עצי העולה עוד טרם נשא רגליו ללכת, ועל ידי זה לא יהיה עוד להיצר הרע התגברות אחרי התחלת המצוה במעשה, עכ"ל: L

ה. כי כן מצינו גם כן אחישנה אף שלא זכו אלא מצד מדת הרחמים, כי נפלה לא תוסיף וגו' (עמוס ה, ב עיין ברכות ד, ב), וכמו שהיה ביציאת מצרים אחישנה בגאולה קודם השלמת הזמן כיון שלא יכלו להתמהמה, אף כי היו עירום ועריה (יחזקאל טו, ז; עי' בסידור הארז"ל, הגש"פ פסקה מצה זר), לכך אמר מהר יקדמונו רחמיך, ר"ל אחישנה מצד מדת הרחמים. והרמו על זה גם כן במלת 'אחישנה' בגימטריא 'רחום וחנון', וכדרשתם ז"ל בזה (ברכות ז, א) אף על פי שאינו הגון וכדאי, עיי"ש:

חבה כנ"ל. וזהו סמיכת נ, היינו אין לו אלא לשון קבלותיו לקבץ צוריות אר פרשת ויקרא, היינו לו קריאה לשון חבה, לקו ובחבה, וה

אין נמי אין לו אלא זיו צוריות צריך הרח (תהלים קיט, לב) 'דרך צוריות, אחימי כי תרחיב במדרש (בר"ר פרשת וילן את רגליו (בראשית כט, א) טובה נשא לבו את רגליו וי שם ברש"י, זהו שקדמה חבה לפרשת לו שהיא זריו הדומק והעוני מו

והנה ידוע בעובדא ד (וזהר הק' אמור כב, א) שיהיה עושה פעולה למ בחשק וריות לא בעלנות ו בודאי אינו עושה רושם למ שורה ממוך עללות (שבת ל את אהרן אין לו אלא לשו המנוה צוריות ומשק, זאת שעושה פעולה ורושם לה והכוונה גם על תפלה שג (ברכות כו, א), ואין עומדין ל (ברכות לא, א)

או יאמר 'אין לו אלא החחוקות כזוכר לעיל ועל זה אמר רבי שמעון

דברי כללי אורייתא - א ישראל רעמ

בעצמו מלדבק בצרוך, שנדמה לו עוד שהוא גדול ממנו כידוע.

והיינו כדוגמא שאמר א"י זוק"ל על האמר הגמרא (ברכות כח, א) כשמינהו לרבי אלעזר בן עזריה לנשיאות, אותו היום פילקוהו לשומר הפתח, שהיה רבן גמליאל תלמידו ואומר כל תלמיד שאין תוכו כצרו אל הלם לבית המדרש, והקשה הרבי מרוב"ן זוק"ל מי היה יכול להיות שומר הפתח שדע מי שאינו תוכו כצרו ולא יכניסנו, ומירץ פ"י מדיבורו של רבן גמליאל הדדיק נצרא מלאך והמלאך הוא יודע מי שאין תוכו כצרו ולא יכניסנו.

ורתמה א"י זוק"ל וכי מי ראה את המלאך שעומד אלל הפתח שלא יכנס, ובפרט זה שאין תוכו כצרו צודאי לא ראה שלא יכנס. ומירץ שהפירוש הוא כן שהמלאך הוא הזמני הנכנס בלבות בני אדם, ולזה שאין תוכו כצרו פתחו המלאך שאין כדאי לפניו לכנס לבית המדרש זה, כי הוא בעצמו יותר למדן ומירץ לו רבי גדול ממנו, על כן לא נכנס, ודי למדין:

אין העודה בא אלא על הרהור הדב (ויק"ר פרשה ג, ג). ופירוש הפשוט היא על הרהורי עבירה. ויש לומר עוד על הרהורי מצוה וכמו שאבאר, דהנה הרהור הוא דקה מן הדקה, וכמו אכן טובה שהוא קטנה מדין לרור אותה בשמלה כדי שלא תאבד, כך כשנפול לאדם במחשבתו איזה הרהור טוב ורעוהא דלצא לעבודת הבורא מירץ לעשות מיד איזה עובדא טבא ולררור את

ההרהור הטוב במעשה טובה (עי' האמויה והנעמון לרמב"ן פרק י"ו סוד"ה לא משא), והוי מחשבה טובה מטטרפות למעשה (קידושין מ, א) ויש לה קיום, וצאס לאו הוא כלה ונאבד.

וזהו שאמרו אין העולה בא אלל על הרהור הלצ היינו לכפר על הרהור הטוב שהלך לאיבוד על ידי שלא עשה מיד איזה מעשה טוב. עיין בדברינו פרשה וישלח (עמ' קנ"ו) על הכתוב (בראשית לה, יד) וילצ יעקב מצבה במקום אשר דיבר אהו, ובפרשה תרומה (עמ' סכ"ט) על מאמר רז"ל (יומא עב, ב) מעשה רוקס (שמות כו, לו) מעשה חושב (שס, א) - שרוקמין במקום שחושבין, והבין:

דאין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות → (קידושין כ"ט, א). יש לומר גם כן על דרך הנ"ל כשנפול לאדם במחשבתו הרהור טוב וחשק לחורה ומפלה אל יתעלל לומר לכשאפנה אשנה, אלל מיד צוריות ירוץ לחורה ומפלה ובכן יש קיום להרהור הטוב ולהלכה, וזהו שאמרו 'ולדורות'. עיין בדברינו שם בפרשת לו (עמ' מו), ודו"ק: L

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר י"ב, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל (שבת פ"ג, ב). ומימה הלל וחי צהם כתיב (ויקרא י"ב, ה) וכו' (יומא פ"ה, ב).

אלא דהנה ידוע הפירוש רש"י ז"ל על הכתוב (בראשית מו, כ"ט) ועשית עמדי חסד ואמת, חסד שעושין עם המתים היא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול, והנה כן

(מד"ק) ס מלאך גדי שלל דרין גמל ח' דעמו י"ב. אהו זצ"ן: וזהו כן פירוש וי נכפר כל האקו עיין גמל אומות כל שפס אומות שיהיה למדין צעמן ז"י ז"ל ומקשין כמופן מתגאף

טעם לנסיונות האבות

מד

את הארץ הזאת והוא מדביק את לוט בן אחיו כדי לירשו ופ' האברבנאל שזו היא תביעה על אברהם שמחביבותו למשפחתו חשב מחשבות להציל משהו ולהשאיר מי שהוא מהם בחיים האמתים הנצחיים ולפי דבריו גם זה בקורת ופגימה קלה במסירות נפשו למלאת רצון קונו כמובן לפי ערך מדרגתו של א"א ע"ה. (עי' מאמר זהירות במקום טעות מהלך אחר בבקרת של ר' נחמי' על א"א ע"הל).

וזהו מה שהביעו חז"ל — סנהדרין צ"ו — על האבות שהיו רצים לפני הקב"ה כסוסים בין בצעי מים במקומות היותר קשים לרוץ, בין בצעי מים, שמה היו רצים באותה המרוצה ואותה המהירות ממש כמקדם בלא רפיון וחלישות ממש מרב אהבתם ודבקותם ולא הרגישו שום קשוי וכובד.

בראשית כ"א י"א כשאמרה שרה לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה כתוב וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו הדגישה התורה לא רק וירע בעיניו אלא וירע הדבר מאד בעיני אברהם, וכשאומר לו הקב"ה כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, כתוב וישכם בבקר ויקח חמת מים ולחם והילך שם על שכמה וישלחה, והאבן עזרא כתב יש מקשים היכן היא נדבת לבו של אברהם שהיה ביתו פתוח לרוחה ומעניק מכיסו לכל עני ועני ופה הוא שולח לבנו ריקם? ומתרץ אבל מקשים הבל כי לו נתן לו, היה היפך רצון השם ע"כ וצריך לומר כי בלשון גרש שאמרה שרה מוכח כדרך שמגרשים, בלא מזון ומחיה וכשאמר לו הקב"ה שמע בקולה, גם זה נכלל בצווי, ואע"פ שיכתן שלו שאלו את שרה בעצמה, גם היא ברוב חסדה וטובת לבה, היתה מסכמת להעניק לו, כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני זוהי מטרתה ובקשתה, ואפילו לו לא הסכימה היה יכול לשכנעה שכך צריך לעשות אבל מרוב אהבתו לבורא יתברך, בטלו כל הרגשי אב לבן, ומשכים בזריזות ומשלחו בידים רגניות, כי נהפך מן הקצה אל הקצה, אתמל וירע מאד בעיניו, ועתה שזה רצון השם, אינו מבקש ואינו רוצה בתחבולות לבקש קצת ויתורים ופשרות לתת לו דבר מה.

7 בנסיון העקידה א"ל הקב"ה קח נא שהוא לשון בקשה יש מפרשים כפשטות הלשון ברש"י שהוא רק לשון בקשה הודיעו שאין זה צווי ומצוה עליו רק גלוי דעת שזה רצונו ומבקשו שימלא רצונו ומ"מ השכים בבקר,

יתוהי,
וכח
ון וכל
מב"ם
מכל
זבודד
בחורי
עליו,
נפשי
אל זה
ומרה

אבות
ם אין
לבנות

שבא:
ממנו,
זה על
רגע,
ווי לך
אשתו
עירו
תברך
בדרך.

אותו
אותו
קב"ה
נתתי

מאמרי שלמה

הואק מן המאמרים של הרמב"ם ל שלמה הנביא נחמיה ה"ד

חבש בעצמו את חמורו וחז"ל למדו אמר רשב"י מכאן שאהבה מקלקלת את השורה — ב"ר נ"ה י"א — ויבקע עצי עולה שיהיו מוכנים שמא ח"ו לא ימצא שם עצים ולכאורה אדרבה יהי' לו התנצלות טובה ויצא ידי שניהם כי רצונו לעשות צווי השי"ת רק אנוס הוא כי אין עצים, אבל מרב אהבתו לבוראו, די הגלוי דעת הכי קטן להעשות אצלו צווי מפורש ואינו מעונין בתרוצים והשמטות, כל מחשבתו שקועה עתה איך להוציא לפועל, לסדר ולמלא רצון קונו, השכמה בבקר, הזריזות הנפלאה, בקיעת עצים וההכנה שלא יארע ח"ו שום מפסיד ומונע, היא תולדת גדול האהבה. ולבסוף שהמלאך נראה אליו ואומר לו בצווי השם אל תשלח ירך אל הנער, במקום להיות שבע רצון ושמח מהצלת בנו ביחד עם מלוי רצון קונו, מתחיל להתאבק עם המלאך, „אעשה בו מום“, „אשפך קצת דם“ עד שהוכרח להיות על כל דבר צווי ואזהרה מיוחדת מן הבורא ע"י המלאך אל תעש לו מאומה.

L

כתוב בכת"ם סופר על הפסוק והנה איל אחר, שאצל אברהם אבינו היה זה בבחינת איל אחר, מדובר פה אודות שני אילים שזכו להקרבה לפני השי"ת, בראשונה שם האיל היה יצחק ועתה יש אחר ואין פה איזה רגש „בנו“.

זהו ענין כבישת רחמיו של אברהם אבינו, כל הרחמים שהיו לו במציאות, שנתבטאו ברחמי אב, רחמי משפחה, רחמי בעל חסד וכדומה, כולם מסר וכבשם כדי לעשות רצונו ית"ש, ואין לשום דבר מעתה שום רגש אהבה בשעה שיש איזה נגוד לרצונו יתברך, כן אנו מבקשים שיכבשו רחמיך את כעסך אפילו אם מצד תשבונות אין בני ישראל ראויים לרחמים וחסדים, מ"מ יכבשו רחמיך מצד מדת טובך הגדול ורב רחמיך, תכבוש את כל החשבונות ותנצל אהבתך ורחמיך רק לטובת בניך. כמו אברהם שנקרא אברהם אוהבו. והשגת אהבה כזו אינה ע"י הכרח רק מרצון והכרה פנימיות באושר ותענוג עבודת השי"ת.

ר"ת מבאר שיש בכל דבר עשרה כללים והשאר הם פרטים נכללים באלו הכללים (בספרי קבלה קוראים זה עשר ספירות וכל עשר כלול מעשר) וכמו שכל התורה שהם חרי"ג מצוות נכללים בעשר כללים שהם עשרת הדברות, והתרי"ג עצמם המה כללים גדולים שמקיפים כמה וכמה פרטים

ופרטי פרטים, כן יש באהבה כללים. זהו ענין עשרה נסיונו כללי האהבה שישנם בעולם ב האבות.

ובשמות רבה מ"ד ד'. כ משל למלך שהפקיד לו אוהב ונשא בתו ונתן לה עשרה מ השושבין לפייסו א"ל בשביל נ הלא אביה הפקיד אצלך עשר ישראל אותו מעשה היה הקב אתה כועס שבטלו עשרת הדו משה זכור לאברהם נסיתו לא

והביאור כי לא יתכן חו הכלל את כח האהבה בכל עשו אינם בעצמותם רק במקרה, וי בעשר. ואהבה זו בנויה על הכו מים רבים שום אומה ולשון, ומלכיהם, לנתק את כלל ישראל כל יחיד ויחיד מן הכלל ישראי בחסדי השי"ת עם הכלל והפ ג"כ כח האהבה שלו שיש לו מעלתו ומציאותו האמתית.

דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם. (תהלים סה, ד)

נראה בוודאי ווידוי הוא מצוה דאורייתא (כן הוא ברמב"ם פ"א מהלכות תשובה ה"א), והמצוה לפרט העונות, אבל אם אינו יכול לפרט העונות אז צריך על מה שאינו ידוע לכלול את עצמו בתוך שאר ישראל המתוודים ומודים באמת לפני היודע כל תעלומות יתברך שמו. והיינו דברי עונות גברו מני, שאיני יודע איכותם ומהותם וכמותם, אז אני מתפלל רק בדרך כלל, פשעינו אתה תכפרם.

ועוד יש לומר בס"ד על דרך דאיתא בספרים הקדושים (כ"ה בחובת הלכות שער הכניעה פ"ז) כשמדבר לשון הרע אז כל מצותיו הולכים אל האיש המדבר עליו, ולהיפך העונות של הנדבר עליו הולכים אל המדבר רח"ל, ומעתה איכה אוכל להתוודות די חובתי, הלא ח"ו על ידי דיבור של לשון הרע בלבול רב ותערובת עצום נתהווה על ידו. והיינו דבר"י עונות גברו מני, רצ"ל העונות שעשה על ידי הדבור ודברי עונות של האחרים, ועל ידי כך צריך בעל כרחי אני להתפלל בעד הכלל, פשעינו אתה תכפרם, שיתכפרו ממילא גם העונות של הנדברים עליהם יב.

(שבת מיהודה "החדש" להגה"ק רבי יהודה גרינוואלד ז"ע אבד"ק סאטמאר בחי' לתהלים)

76 על חטא שחטאנו לפניך באונם וברצון.

...וכמו שכתב מרן החתם סופר זצ"ל על חטא שחטאנו לפניך באונם וברצון, שהיה לי רצון שיהיה לי אונם שעל ידי זה אפטר מהמצות.

(דברי אברהם להגה"ק רבי חיים אברהם ארנשטיין זצוק"ל אבד"ק בארדיוב, פר' בהעלותך. עיין דרשות חת"ס ח"א דף קס"ו ע"א ד"ה בפ"ק)

גב. א"ה, עיין להלן בחי' על קהלת ג' ט"ז - י"ח.

על חטא שנו

לענ"ד הפירוש על פי העוב שם ממאכלי איסור ו לרצונו גבינה של נכרים, ועל חטא שחטאנו לפניך "באונם (בינה לעתים להגה"ק רבי יצחי

גב. א"ה, ז"ל הגאון הצדיק רבי בהג"ה שבספרא דמר אביו ד ד"ה כי אם החרש תחרישי וכ"ו:

אמר אברהם, כפי' הח"ס ז"ל "מכל מצות ה' אשר לא תעשנה." ע"א) בהמתן של צדיקים אין הקו בדרשה לשבת שובה תרל"ט לפ"י - מזיד. ומביא מעשה נוראה מס' לאור עולם). עכ"ל.

והנה אכן זכינו בעז"ה לאורו של הגה"ק בעל וידבר משה ז"ע

...ומעשה ראיתי בס' האשכנזי אחת ב' אנשים על הספינה, והנה הלחם אול מכליהם. ואחרי איזה י חנו וילכו העירה, והנה הנם במדיני וילכו באשר הלכו כי היו עטופים ובבואם לבית מושב בקשו אוכל וישתו ותשב נפשם אליהם. ויהי או שלו ללכת לדרכו לביתו ויתן לו ויאמר, הגד נא לי אל תכחד, מכיר ויאמר הבעל בית, גם אנכי יהודי בכשרות בכל ענינים ויש לי מזון רק בפרהסיא להציל נפשינו ממור נפשך ואל תתעצב ויחר בעיניך על גמור. וכשמוע איש יהודי הדבריו

חותם באגוד

אח"כ - גשני

גולתא ספניו קונו לקונו

לקו גליני גמג סוסו וז"ק

ב), שמא אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון. ויש לדקדק איך ס"ד שידון ח"ו אונס כרצון, וכתיב (דברים כ"ב כ"ו) ולנערה לא תעשה דבר טי. ועוד בשלמא אונס א"ש, אבל שוגג מאי איכא למימר, מי היה כאן שוגג - בתחלה ניישב מאמר חז"ל ידוע (מגילה י"ב ע"א) שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו וכו'. ובמסכת פסחים (ני"ג ע"ב) לחד מ"ד רבי שמעון שנה מעשה דתודוס איש רומי התם, ודן שנתו מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לכבשן טי, וכתבו תוס' (ד"ה מה) משום דס"ל דהצלם היה רק אנדרטי ולא עבודה זרה. והקשה בספר יד דוד (שם) להך אמורא דס"ל רבי שמעון תני הך ברייתא, וס"ל לרבי שמעון שלא היה עבודה זרה אלא אנדרטי של מלך, אם כן סתו רשב"י עצמו, דהכא אמר שנתחייבו כליה שהשתחוו לצלם ההוא. ותיריך דאותו אמורא ס"ל כדאיתא במדרש (שהש"ר ז' ח') דתלמידיו אמרו על שהשתחוו לצלם ורשב"י אמר על שנהנו מסעודתו של אותו רשע י.

אומר אני לפי אותה הגירסא יש ליישב מחלוקותם. דלכאורה לק"מ קושיא שבשושן יהרוגו ולא שבכל העולם, שהרי לא אמרו שנענשו מפני שאכלו, שאפשר היו אנוסין מפני רצון המלך, אך מפני שנהנו, שהיה להם להצטער על שאירע להם אונס כזה, והם שמחו ונהנו שנתכבדו ליישב בסעודתו של אותו רשע י. ע"ד שאני רגיל לפרש על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון, פירוש שעלה לרצון לפני האונס שנאנס לחטוא, וה"ל דכותיה. וממילא י"ל שכל העולם חטאו בזה, בהגיע סיפורי דברים בכל תפוצות ישראל היה להם להצטער על שאחיהם שבשושן עברו תודות חלפו חק"ט ונאנסו לעבור על דברי תורה, ולא כן היה, אלא שנהנו ושמחו על שזכו אחיהם ליסב במסיבת רשע, וסעודה שנעשה על שמחת חורבן בית המקדש, ועל שנהנו כל העולם נענשו ונתחייבו כל העולם, ולק"מ קושיא שבשושן יהרוגו. ל

אלא די"ל מה שנהנו כל העולם מפני שדנו לכף זכות את אחיהם שבשושן, [ש]בודאי לא עברו עבירה כל העולם והנו שמוצאו הן בעיני המלך, ודנו אחיהם לזכות שודאי אכלו פחות פחות מכשיעור

כל העולם נהנו שמוצאו הן בעיני המלך, ודנו אחיהם לזכות שודאי אכלו פחות פחות מכשיעור

טו. עיין נדרים כ"ו ע"א. טז. פי' דהש"ס מיייתי שני ברייתות מתודוס איש רומי, אחד שהנהיג את בני רומי לאכול גדיים מקולסין בלילי פסחים, ושני מה ראו חנניה וכו', ולחד מ"ד ר' שמעון שנה ברייתות אלו בשם תודוס. יז. ז"ל המדרש שם: "למה באו ישראל בספק בימי המון, רבנן ורשב"י, רבנן אמרי על שעבדו ישראל עבודת כוכבים, ור' שמעון אמר על שאכלו מתבשיל הגוים. אמרו לו והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן הבירה בלבד, הר"ד (אסת"ר א' ה') ובמולאת הימים האלה, אמר להם והלא כל ישראל ערבין אילין באילין דכתיב (ויקרא כ"ו ל"ז) וכשלו איש באחיו, איש בעון אחיו. אמר להם אם כדעתכם אתם חייבתם את כל ישראל כלייה, דכתיב (שמות כ"ב י"ט) זבח לאלהים יחרם, אמרו לו אעפ"כ לא עבדו אותה בכל לבם, עיי"ש המושך הדברים. בביאור דברי המדרש חלו ראה גם להלן ח"ג ז' אדר דרוש ל [קע"ו ב'] ד"ה איתא. יח. ראה לעיל ח"ג ז' אדר דרוש טו [קנ"ב ג'] ד"ה ומועתה, ובמצויין שם. יט. לשה"כ ישעי' כ"ד ה'. כ. עיין אסת"ר א' ט"ו.

לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:
 כו וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה
 פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שְׁבַע־
 כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה: כח וּמִנְחָתָם סֵלֶת
 בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
 הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:
 כט עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׂ הָאֶחָד
 לְשִׁבְעַת הַכֶּבֶשִׂים: ל שְׁעִיר עֲזִים
 אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: לא מִלֶּבֶד עֲלֵת
 הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תַמִּימִם יְהוּדִי
 לָכֶם וְנִסְפִייהֶם: פ כֹּט אַ וּבַחֲדָשׁ
 הַשְּׁבִיעִי בָאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ
 יְהִי לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא
 תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יְהִי לָכֶם:
 ג וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה
 פָּר בְּנֵי־בָקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כֶּבֶשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַע־הַתַּמִּימִם: ד וּמִנְחָתָם
 סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
 לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: ה וְעֶשְׂרוֹן
 אֶחָד לִכְבֹּשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
 הַכֶּבֶשִׂים: ו וְשְׁעִיר־עֲזִים אֶחָד חֲטָאת
 לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: ז מִלֶּבֶד עֲלֵת הַחֲדָשׁ

עבדת פולחן לא תעבדו:
 כו ותקרבו עליהם את הקרבנות
 ברעוא קרם יי תורין בני תורי
 תרין ודבר חד שבועא אימרון
 בני שנה: כח ומנחתהון סלתא
 דפילא במשח תלתא עשרונין
 לתורא חד תרין עשרונין דרכרא
 חד: כט עשרונא עשרונא לאמרא
 חד לשבעא אימרון: ל וצפיר בר
 עזין חד לכפרא עליכון: לא בר
 מעלת תרירא ומנחתה תעבדון
 שלמין יהון לבון ונספיהון:
 א וברחא שביעאה בחד לירחא
 מערע קדיש יהי לבון כל עבדת
 פולחן לא תעבדון יום יבבא יהי
 לבון: ב ומעבדון עליהם
 לאתקבלא ברעוא קרם יי תור
 בר תורי חד דבר חד אימרון בני
 שנה שבועא שלמין: ג ומנחתהון
 סלתא דפילא במשח תלתא
 עשרונין לתורא תרין עשרונין
 דרכרא: ד ועשרונא חד לאמרא
 חד לשבעא אימרון: ה וצפיר בר
 עזין חד לחטאתא לכפרא עליכון:
 ו בר מעלת ירחא ומנחתה ועלת

תרירא ומנחתה
 יהון לאתקבלא
 קרם יי: ז ו
 שביעאה תרין
 לבון ותענון יר
 עבדתה לא תע
 עליהם יי: ז
 תור בר תורי
 אימרון בני שנה
 יהון לבון: ט ו
 דפילא במשח
 לתורא תרין
 חד: י עשרונא
 חד לשבעא אימ
 עזין חד חטאת
 דכפוריא ועלת
 ונספיהון: יב ו
 יומא לירחא

עולת החדש. מ
 השנה: (יא) מ
 הנעשה בפנים הא
 חטאת: ועלת ה
 עולת הללו: זג
 הכתובים, ועל כ
 עולת התמיד ומנ
 כל נסכיהם האו
 קרבנות החג, שכו

רשי

לקט בדור

(כח) פשט הכתוב הוא שמיבת ונסכיהם מקושר למנחתו, פי
 מנחתם ונסכיהם של מוספין הללו יהיו חוץ למנחה ונסך של
 התמיד, אבל מדהפסיק ציניהם הגיד לך שצריך אמה לדרוש
 שהנהמות יהיו לכס תמימים וגם נסכיהם יהיו לכס
 תמימים: (כט) יין שהתחיל להתקלקל וליעשות חומץ מעלה פסולת כמין קרום והוא לכן כאילו נפסד עליו קמח (רא"ם),

מלבד חטאת הכפורי
 חטאת כפורים, כי ו
 ומוסב על פינת מע
 הזכרים פר א' איל ל

ו (ט): 'גַּעַתִּי וּמִצָּאתִי תִאֲמִין',
שהוא חֶלְקוֹ.

ולפי זה, אם לא היו מי
למצא על ידי יגיעותיו. ואם
ואם בן בטל שָׁכַר וְעוֹנֵשׁ. לֵךְ
וְזֶה נִקְרָא 'כָּל הַתּוֹרָה', רָצוֹן
לְאוֹר הָעוֹלָם, הוּא נִשְׁכַּח מִן
אֲבֹתָיו⁵⁸³.

ואם בן אֲתִי שְׁפִיר⁵⁸⁴, הלו
לְאוֹר הָעוֹלָם, כִּי בִשְׂבִיל הַלֵּפ
הָעוֹלָם, כִּי גַם בְּמַעֲי אָמוֹ אֶ
מְשָׁלִים פְּנֵת הַבְּרִיאָה, שְׁלֹא
הֵגֵם שְׁלֵמָה.

אָמְרוּ חַז"ל⁵⁸⁵ עַל פְּסוּק ,

וְגַם הַתּוֹרָה נִקְרָאת 'אוֹר'⁵⁷⁷, וְהָעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא 'חֹשֶׁךְ'⁵⁷⁸,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִסְעִיָה כט, טו): 'וְהָיָה בְּמַחְשָׁף מַעֲשֵׂיהֶם'⁵⁷⁹, וְכָל זְמַן
שָׁאִין הַחֹשֶׁךְ גָּדוֹל כָּל כָּף, אִזּוֹ נִצַּל הָאָדָם בְּאוֹר שְׁבִידוֹ מִכָּל
מְכַשׁוֹל, אֲבָל אִם הַחֹשֶׁךְ גָּדוֹל מְאֹד, חֹשֶׁךְ, עָנָן, וְעָרְפֶּל, אִזּוֹ עַל
יְדֵי הָאוֹר שְׁבִידוֹ, מִתְבַּלְבֵּל וְנִבְוֶה יוֹתֵר. כֵּן מִי שֶׁהוּא מְשַׁקֵּעַ
בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מַעֲשִׂיו מְקַלְקְלִים, אִזּוֹ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה
מִתְבַּלְבֵּל וְנִבְוֶה, וּמִחֻשְׁבוֹתָיו מִבְּלִבְלִין אוֹתוֹ יוֹתֵר.

וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא⁵⁸⁰: כָּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְאִינוֹ מְקַיְמָהּ, נֹחַ לוֹ
שְׁנֵתֶּהֱפֹף שְׁלֵתוֹ עַל פָּנָיו, וְלֹא יֵצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם. וְאָמַר אַחֵי הַגְּאוּזִין
ז"ל, שֶׁהוּא עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּנִדְהָ (ל, ט): כְּשֶׁהִתְיַנּוֹק בְּמַעֲי אָמוֹ,
מְלַמְּדִין אוֹתוֹ כָּל הַתּוֹרָה, בִּיּוֹן שְׁיֵצֵא לְאוֹר הָעוֹלָם, בָּא מְלֶאךְ
וְסֻטְרוֹ. וְלִכְאוֹרָה לְמַה מְלַמְּדִין אוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן מְשַׁכְּחִין אוֹתוֹ, מַה
תּוֹעֵלַת בְּהַלְמוֹד כְּזֶה.

וְנִרְאָה עַל פִּי מַה שְׁאָמַר אֶלְשֵׁיף הַקְּדוֹשׁ⁵⁸¹, עַל מַה שְׁאָגוּ
אוֹמְרִים⁵⁸²: 'וְתַן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ', לְפִי שֶׁכָּל הַנְּשֻׁמוֹת עֲמָדוֹ עַל
הַר סִינַי וְקָבְלוּ כָּל אֶחָד חֶלְקוֹ בְּתוֹרָה. וְזֶה שְׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא (מְגִילָה

מלמדיו כל
אחד במעי
אמו חלקו
בתורה

583. וז"ל הגר"א במשלי (טז, כו):
ביכולת האדם להשיג כל ימי עמדו ב
(כד). ובספר פתחי נדה וכן החפץ חי
שהביא רבינו, והעתקנו לשונם במילוי!
ובתיקוניו (קלו, ב) איתא: כל ינו
דאיהו נשמתייה, דאי ישתדל באורייתא
אדכיר ליה כל דהוה אולפין ליה במע
ובמדרש משלי (ב, ז): 'יִצְפֹּן לְיָשׁ
אמור לי פסוק זה מהו. אמר לו: בני
שהוא עתיד ללמוד, צפונה היא לו, ל
584. יל"ע למה ביאור זה דהלומד שי
מחמת שהיה יכול להישאר במעי אמ
שהתורה שלומד במעי אמו הוא חלק
שוב חלקו, ולכאורה הם שני טעמים
ללמוד מתוך יגיעה, ובהמשך מבואר
ליתא תיבות: 'ואם כן אתי שפיר', אי
585. בירושלמי סוטה פ"ז ה"ד: לו

ליישב שלא יסתרו דברי הגר"א אלו עם מש"כ רבינו לעיל (אות כח) בשם הגר"א,
שמי שהוא בעל תורה אין צריך לרפואות המדות רק לעסוק בתורה וביראת ה' כל
היום, עי"ש.
577. כמו שאמרו במדרש (במדב"ר יד, י): למה נקראת התורה 'אור' [שנאמר: 'כי
גַר מְנִיחָה וְתוֹרָה אוֹר'], שהיא מאירה את האדם מה יעשה. (וע"ע סוטה כא, א).
578. כ"ה במדרש (איכ"ר ג, א): עולם הזה שנקרא: 'חֹשֶׁךְ'.
579. בנדרפס: 'העושים במחשך מעשיהם'. והוא ט"ס.
580. בירושלמי ברכות פ"א ה"ב: הלמד שלא לעשות, נוח לו אילו נהפכה שלייתו
על פניו ולא יצא לעולם.
581. ראה במילואים [אות כא] שהעתקנו מדברי האלשיך בכמה מקומות בספריו.
582. בכרכה אמצעית של תפלת שבת, וביהי רצון שלאחר תפלת י"ח. [וכי"ה
במשנה באבות פ"ה מ"כ].

ספר חזו"ת הגורג

האון רבנו אהרן (האלטער זצ"ל)
מ"ה י"ב תש"ב חק"ק קולנו
אתי ת"א מוילנא זצ"ל
4. חג אהרן

ו, ט: 'גַּעַתִּי וּמַצָּאתִי תִאֲמִין', 'מַצָּאתִי' דַּיִקָא, כְּמוֹצֵא אַבְדָּה, לְפִי שֶׁהוּא חֵלְקוֹ.

וּלְפִי זֶה, אִם לֹא הָיוּ מְלַמְּדִין אוֹתוֹ בְּמַעֲי אָמוּ, אֵיךְ יָכוֹל לְמַצֵּא עַל יְדֵי יְגִיעוֹתָיו. וְאִם לֹא הָיָה שׁוֹכֵחַ, לֹא הָיָה צָרִיךְ לִיגַע, וְאִם בֶּן בְּטָל שָׁכַר וְעוֹנֵשׁ. לְכֹךְ מְלַמְּדִין אוֹתוֹ חֵלְקוֹ בְּמַעֲי אָמוּ, וְזֶה נִקְרָא 'כָּל הַתּוֹרָה', רְצָה לֹדַמְר כָּל חֵלְק נְשַׁמְתוּ, וּבְצִאתוֹ לְאֹוִיר הָעוֹלָם, הוּא נְשַׁכַּח מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֵּן עַל יְדֵי יְגִיעָתוֹ מוֹצֵא אַבְדָּתוֹ⁵⁸³.

וְאִם בֶּן אֲתִי שְׁפִיר⁵⁸⁴, הַלּוֹמֵד וְאֵינּוּ מְקַיֵּם, מוֹטֵב לוֹ שְׁלֹא יֵצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם, כִּי בְּשִׁבִיל הַלְמוּד לְבַד, לֹא הָיָה צָרִיךְ לְצִאת לְאֹוִיר הָעוֹלָם, כִּי גַם בְּמַעֲי אָמוּ אֵיחֻו לּוֹמֵד כָּל חֵלְקוֹ. אַבְל הַמְקַיֵּם, מְשַׁלֵּם כְּפֹנֵת הַבְּרִיאָה, שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְקַיֵּם בְּעוֹדוֹ בְּמַעֲי אָמוּ, הַגַּם שְׁלֵמָדָה.

וְאָמְרוּ חַז"ל⁵⁸⁵ עַל פְּסוּק (דְּנִיִּים כו, כז): 'אֲרוּר אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת

583. וז"ל הגר"א במשלי (טז, כו): מלמדים לאדם בבטן אמו כל התורה, שיהיה ביכולת האדם להשיג כל ימי עמדו בזה העולם, ע"ש. (ועי' אבן שלמה פ"ח אות כד). ובספר פתחי נדה וכן החפץ חיים בספר שם עולם הביאו דברי הגר"א אלו שהביא רבינו, והעתקנו לשונם במילואים [אות כב].

ובתיקוני"ז (קלו, ב) איתא: כל ינוקא אחזיין ליה כפום דרגיה, אחזיין ליה מאתר דאיהו נשמתיא, דאי ישתדל באורייתא וכו' ואולפין ליה כל אורייתא ואי אשתדל בה, אדכיר ליה כל דהוה אולפין ליה במעי אמיה.

ובמדרש משלי (כ, ז): 'צִפְּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשֵׁה' – ר' אליעזר שאל את ר' יהושע: אמור לי פסוק זה מהו. אמר לו: בני, משעה שנוצר אדם ממעי אמו, אותה תורה שהוא עתיד ללמוד, צפונה היא לו, לכך נאמר: 'צִפְּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשֵׁה'.

584. יל"ע למה ביאור זה דהלומד שלא על מנת לעשות נוח שלא יצא לאויר העולם מחמת שהיה יכול להישאר במעי אמו וללמוד עם המלאך, שייך עם הביאור הנ"ל שהתורה שלומד במעי אמו הוא חלקו שקיבל בסיני ועל ידי היגיעה בעוה"ז מוצא שוב חלקו, ולכאורה הם שני טעמים נפרדים, דבתחילה משמע שהאדם נברא כדי ללמוד מתוך יגיעה, ובהמשך מבואר שהטעם כדי לקיים המצוות. (ובנוסח ריא"ח ליתא תיבות: 'ואם כן אתי שפיר', אלא: 'ואם כן כל הלומד', ועדיין צ"ב). וי"ל.

585. בירושלמי סוטה פ"ז ה"ד: למד ולימד ושמר ועשה, והיתה ספיקה בידו

דברי התורה, אפילו למד ולמד, ולא עשה, הרי זה בכלל: 'ארוה אשר לא יקים'.

וכן אמרו (ילקוט ט עקב חמ"ג): 'אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה' (דברים י"א, כ"ב), למה נאמר, לפי שנאמר (ס"ט): 'כי אם שמר תשמרוני, [שומע אני כיון ששומר⁵⁸⁶ אדם דברי תורה] יכול ישב ולא יעשה⁵⁸⁷, תלמוד לומר: 'לעשתה'. למד אדם תורה, הרי בידו מצוה אחת. למד ועשה, הרי זה בידו כמה מצוות⁵⁸⁸. וענין לעיל מזה.

התורה היא מפתח להכל

לכן אמרו במשנה (אבות פ"ב מ"ו): לא המדרש הוא העקר, אלא המעשה. אלא שהמפתח של כל המעשים טובים, ושכירת היצר, ושכירת התאות הגוף, הכל על ידי התורה. ואז בא ממילא על ידה לכל המעשים טובים והמצוות כלם, ואז טוב לו כל הימים בנה ובבא.

ועתה אהובי בני, אף שמעט מזעיר מה שחדשתי בנה הספר, ממה שלקטתי מספרים ומדברי קדמונים, אף

להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל ארוה. [וצ"ע].
586. היינו מצות לא תעשה (זית רענן).

587. כתב ביאור תורה' כאן: דבריהם אלו צריכים ביאור, מה שאמרו 'יכול ישב ולא יעשה' כו', והיאך סלקא דעתך לומר כן, והרי עיקר התורה הוא לידע איך לעשות, ולא צריך קרא להכי. ולכן נראה לעניות דעתי, דכונתם שבאו לומר, שאף שתלמוד תורה עצמה היא מצוה בפני עצמה, ואינו מטעם שהיא הכנה וגדר לבוא לידי מעשה, אלא הלימוד עצמו הוא מצוה גדולה יותר מכל המצוות, ואם כן היה עולה על הדעת, שאף אם לומד על מנת שלא לעשות, אף שאין שכר מעשה בידו, ונענש על זה, מכל מקום שכר לימוד תורה יש בידו על כל פנים, לזה בא לומר שאין הדבר כן, אלא עיקר הלימוד הוא בשביל לעשות, שאז אם בא לידי מעשה, מקבל שכר לימוד בפני עצמו, ושכר המעשה בפני עצמו, אבל אם לומד שלא על מנת לעשות, גם שכר לימוד אין לו כלל.

588. בילקוט"ש שם ובספרי עקב פיסקא מח: למד אדם תורה, הרי בידו מצוה אחת. למד ושמר, הרי בידו שתי מצוות, למד ושמר ועשה אין למעלה הימנו. [וכעין העתיק רבינו לעיל (אות לג)].

על פי כן לא ימוש הספר :
עיניכם. שלא חברתי אל:
הללו כמעט שנשתפחה הו
על כל פנים לחזר הספר נ
בחדש, להגדיל בלבבכם ח
וללמד לשמור ולעשות. ו
הבא, אמן.

תם ונשלם מלאו
צרופה ומזוקק
ראה נתתי לפניך

מסורת המדרש

סולת כמ"ד ונפת צופים כסולת שצפה ע"ג נפה סוטה מח: ירושלמי סוטה פ"ט ה"ג. תנחומא עקב א. חנ"י ב. י"ש תהלים תרעו. יפה ת"ת עם דרך ארץ אבות פ"ב. ב. ריק"ד ג. ז. ראה אבות פ"ג. י.

(תהלים יט. יא) 'וְנִפְתַּת צוֹפִים' כְּסֹלֶת שְׁצִפָּה עַל גְּבֵי נֶפֶחַ
(במדבר שם, שם) 'בְּלֹלָה בְשֶׁמֶן' זו הַתּוֹרָה שְׁצִרִיכָה לְבָלוֹל
בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּהְיָא דְתַנִּינָן (אבות ב. ב) יִפָּה תִלְמוּד
תּוֹרָה עִם דְּרָךְ אֶרֶץ שְׂיִגִיעַת שְׁנֵיהֶם מִשְׁכַּחַת עִוֵן הָיִי (שם
שם, שם) 'לְמַנְחָה' שְׂאוֹתָהּ שְׁעָה הוּא נוֹשֵׂא נַחַת רוּחַ
לְיוֹצְרוֹ בְּזִמְן שְׂאָדָם עוֹסֵק בְּתִלְמוּד תּוֹרָה וְהוּא בְּעַל
מַעֲשִׂים טוֹבִים וְשׁוֹמֵר עֲצָמוֹ מִן הַחֲטָא. L

(שם שם, כ) 'כֶּף אַחַת' כְּנֶגֶד הַלּוּחֹת שְׁנַכְתְּבוּ מִיַּד
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמָה דְתִימָא (שמות לב. טז) 'וְהִלַּחַת
מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמְכַתֵּב מִכְּתַב אֱלֹהִים וְגוֹ' (במדבר
שם, שם) 'עֲשֵׂרָה זָהָב' אֵלּוֹ עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת שֶׁהֵיוּ כְּתוּבִים
בַּלּוּחֹת כְּמָה דְתִימָא (דברים י. ד) 'וַיִּכְתֹּב עַל הַלַּחַת כְּמִכְתָּב

תוכן ואינם מקיימים אותו, כי כשמשנה ריקה אוי גם התורה ריקה, ורק כ"ששניהם מלאים" היא משתמרת; "סלת", גם היא רומזת לתורה, כמה דתימא — בשבחם של דברי תורה: "ומתוקים מדבש ונופת צופים", ופירושהו רבותינו: כסלת שצפה על גבי נפה — "מרוב שומנה מדבקת בדופני נפה" (רש"י בסוטה מח.), ואינה עוברת ויורדת "ודומה — כמו שהיא — לעיסה שנילושה בדבש ושמן" (גמ' שם), או "בדבש וחמאה" (ירוש' סוטה ט, יג.), והרי "נופת" — "נפה", "צופים" — "צפה" (רש"י בבבלי שם), והרי דברי תורה משולים לסולת הזו, שהם "חביבין ממנה", שנאמר — בהם: "ומתוקים מדבש ונפת צופים" (תנח"ו עקב, א.): "בלולה בשמן למנחה", זו התורה, שצריכה — היא שלומדיה ידעו — לבלול — ולערב אותה — במעשים טובים — שיעשו, כההיא דתנינן — כזו ששנינו: "יפה תלמוד תורה עם דרך-ארץ — "מלאכה או סחורה" (רע"ב שם) — שיגיעת שניהם משכחת עוון" — שהתורה מתשת כחו של אדם, והמלאכה מפרכת ומשכרת את הגוף, ומתוך כך יצר הרע בטל ממנו" (שם), וגם "שמתוך שהוא לומד ועוסק בתורה, ובסחורה להתפרנס אינו חומד וגוזל ממון אחרים" (רש"י שם ורמב"ם), והמלאכה היא אחת המעשים הטובים שצריך לבלול את התורה בה, הוי — אומר מעתה: "למנחה", שאותה שעה — שהוא עושה כן — הוא נושא נחת רוח ליוצרו, וזהו: "למנחה" — "לנחת", בזמן שאדם עוסק בתלמוד תורה והוא בעל מעשים טובים ושומר עצמו מן החטא — בתורה ובמעשים טובים שהוא עוסק בהם:

"כף אחת" — כנגד הלוחות — שכל התורה כולה רמוזה בהן (כדלהלן), שנכתבו מיד הקב"ה, כמה דתימא — כמאמר הכתוב: "והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא, חרות על הלוחות", הרי שהיו בכתב ידו של הקב"ה, בכף ידו האחת נחרתו: "עשירה זהב" — אלו עשרת הדברות שהיו כתובים בלוחות — האלה, כמה דתימא: "ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים" (ועי' שיהש"ר ה, יד. א. ובהערה שם בסוה"ס), וזהו

ר בקערה
תימא (שם
מה נאמר
יה שבעל
ין למשה
ה: (תהלים
ל וגו'.

והמשנה
ה דתימא

נפש וברמז

וכאן בנשיא
כה להיות
יהיה לכם,
א אחד יורה
א "אחד",
שכנגדם נתן
ירועה" אלא
פיעה", ואין
כולם אל
שבכל דור
שזקני חכמי
(שמור"ר מז,
יכל את שלו
— כנגד
ליל לארץ,
ל כסף רגיל

וככתב ואל
זחד סותר
כך שניהם
להם מכל

הקדמה

בלב מלא שמחה והודאה לה' הנני להגיש קמיה רבנן ותלמידיהון ספרי זה שחברתי "ספר אמרי ברוך עה"ת", וזה יצא ראשונה חלק ראשון על ספר בראשית, ואני תפלה ותקוה שיתקבלו הדברים על לב המעיינים והלומדים, ויהא רעוא דאימא מילתא דתתקביל.

רוב בנין של ספר זה הם מהשעורים בפרשת השבוע שזכיתי למסור לתלמידי היקרים לי מאד בישיבת רבינו יצחק אלחנן מידי שבת בשבתו, ושם הספר 'אמרי ברוך' תואם מאד לשיטתי בלימוד התלמידים בדור הזה והיינו לשון אמירה שהיא לשון רכה ונעימה וכדברי חז"ל (שבת קה). אנכי - אמירה נעימה כתיבה יתבית, והעניינים המבוארים בספר זה הם דברי חיזוק על יסודי הדת של אמונה בה' והשגחה פרטית, תפלה, תלמוד תורה, וגמילות חסדים.

76 שומה עלינו לדעת ובפרט בני תורה שהתורה היא תורת חיים והיא לא רק ספר לימוד אלא ספר הדרכה לחיי האדם. ולא זו בלבד אלא איתא במדרש רבה (במדבר רבה - נשא פר' יג סי' טז) סלת בלולה בשמן זו התורה שצריכה לבלול במעשים טובים, לא די הלימוד גרידא בלא שום מעשים טובים, אלא שיש לצרף מעשים טובים יחד עם לימוד התורה ואז כמקשה אחת הרי היא נעשית תורת חיים - חיים הם למוצאיהם.

מצינו בירושלמי (ברכות פ"א הל' ב') וא"ר יוחנן הלומד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם ע"כ. ודברי חז"ל אלו טעונים ביאור דאיזה צורך יש בתיאור זה של נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לאויר העולם, האם לא סגי לומר נוח לו שלא נברא.

ובביאור הדברים יעויין בספר מעלות התורה להגאון מאור הגולה רבי אברהם אחי הגר"א זיע"א (עמ' רכב-רכח) שכתב וז"ל - ואמר אחי הגאון זלה"ה שהוא על פי מה דאיתא במס' נדה (ל:): כשהתינוק במעי אמו, מלמדים אותו כל התורה כולה, ומיד כשיצא לאויר העולם, בא מלאך וסטרטו על פיו... ואם כן כל הלומד ואינו מקיים, מוטב לו שלא יצא לאויר העולם, כי בשביל הלמוד לבד לא היה צריך לצאת לאויר העולם, שגם

הקדמה ספר אמרי ברוך עה"ת
דראשית

במעני אמו למוד כל חלקו, אבל המקום משלים כונת הבריאה, שלא היה יכול לקיים התורה בעודו במעני אמו הגם שלמדה וכו' עכ"ל. והן הן הדברים שהבאנו לעיל שתורה צריכה להיות בלולה במעשים טובים כהא שאמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. וכן שמעתי מידי ר' אברהם ישי בערקאוויטש שליט"א שהאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל דרש מכל בחורי הישיבה שכלם יתעסקו בענייני חסד בנוסף ללימודם בישיבה. L

ספר בראשית נקראת ספר הישר כדאיתא במס' ע"ז (וכה) מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב בהו תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו, בפשטות הכונה היא שחיי האבות היו חיים של ישרות וקדוש שם שמים במעשיהם והוא לימוד לדורות הבאים אחריהם (עיינן בהקדמת הנצי"ב לספר בראשית במה שפירש בענין זה). ולכן נתייחד ספר בראשית להיקרא בשם ספר הישר שממנו יכולים ללמוד הנהגות טובות ודרך ישרה שיבור לו האדם ללכת בה.

* * *

כאן המקום להכיר טובה ותודה לשרשים שמהם ינקתי וקבלתי השפעה בחשיבות לימוד התורה ואהבת התורה ועשיית מעשים טובים העולה בד בבד עם לימוד התורה. בימי נעורי זכיתי ללמוד בישיבה דפלעטבוש ומשם קבלתי השפעה לערכים הנ"ל. ואני מכיר טוב להנהלת הישיבה - המנהלים הרב דוד אליאך, הרב אברהם משה כהנא וכן להרב אהרן פיוויל רוס, וכן לרבנותי היקרים הרב שאול רובנר, הרב מיכאל פולד ז"ל, והרב אברהם גן צבי ז"ל, והרה"ג ר' אברהם הררי רפול.

בימי נעורי אלו גם זכיתי ללמוד אצל הרב חיים שלום קאסטען שליט"א שהדריך אותי בלימוד תורה בכל המקצועות - בגמ', במדרשי אגדה, בהלכה, ובספרי חסידות. ואני תקוה שספר זה הוא קיום ללימוד התורה בהרחבה בספרים שונים. וכן קרבני להרה"ג ר' משה צבי אריה ביק זצ"ל שהיה לי לדמות של גדלות בתורה ויראת שמים בימי נעורי.

ומשם זכיתי ללמוד בישיבת רבינו יצחק אלחנן אצל הרה"ג ר' משה גייד שליט"א, הרה"ג ר' דוד וויליג שליט"א, והרה"ג ר' מרדכי וויליג

שליט"א ובי
בימות הקיץ
שליט"א שנ
למדתי הרב
וזכיתי ללמו

וכן אבי
הישיבה - ה
דימנטמאן נ
רוח התורה

ומשם זכ
הרה"ג ר' צ
ובפוסקים ב
יוסף שאול ו
היו שנים שני

כמו כן ז
מנחם דוב ג
בישיבת רבנ

במשך ה
בישיבת רבי
פנינים יקרי
אלו עה"ת ש
וכן יש להכי
בפרשת השב

הישיבה
בזה להכיר נ
נחום לאם נ
לנהל הישיבו

ישאו בני
הישיבה בכל